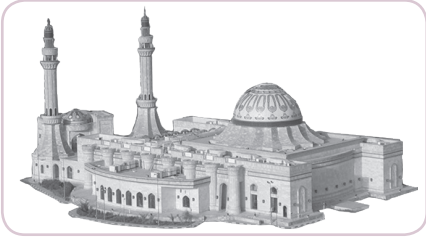

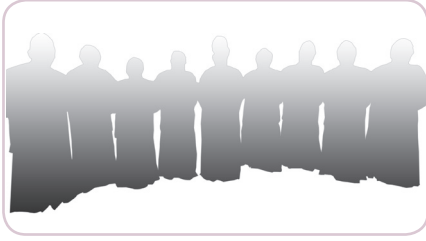
İçindekiler

İmam-ı Şafii'nin Mürşidi
Ömer Ziyaüddin Dağıstani / 8

Mücâhede - Nefse Karşı Savaş
Abdülkâdir GEYLÂNİ(ks) / 10

Cenâb-ı Allah'ı Sesli Zikir (Cehri Zikir) - 1
Zül-Cenâheyn / 24

İslâm Medeniyetinde Vakıf
Şaban Keseci / 42

Şehr-i Ramazan

Abdullah DEMİRCİOĞLU / IFEG Rektörü / 2

Sadıklarla Beraber Olum

Genç Kalemler / 3

Davet

Zülcenâheyn / 7

İmam-ı Şafii'nin Mürşidi

Ömer Ziyaüddin Dağıstani / 8

Mücâhede / Nefse Karşı Savaş

Abdülkâdir GEYLÂNİ(ks) / 10

Sağlam Bir Tasavvuf Yolunun Esasları

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ / 13

Beden Ülkesinin Sultanı

Zâkir / 16

Kaside-i Bür'e - 9

Tuğfan ATMACA / 18

Niyâzi-i Mısri'nin Kardeşi Ahmed Efendi'ye Mektubu

Dr. Mustafa TATCI / 20

Talat Kısasından Günümüze Yansıyanlar

Abdulkadir MACİT / 22

Cenâb-ı Allah'ı Sesli Zikir (Cehri Zikir) - 1

Zül-Cenâheyn / 24

Kâdirliği, Anadolu'ya Taşınan Veli Eşrefoğlu Rûmî (k.s)

Edibali KARABIYIK / 26

Tıbb'ın Nebvi - İlahi Deryadan İnciler

Dr. Zafer TORTUM / 30

Abdullah b. Mes'ûd (r.a) Müslüman Oluşu

M. Asım Köksal / 33

"İnsanlara, Güzel Ahlakın Gereğine Göre Davran!" (H.Şerif)

Ayşe DEMİRCİOĞLU / 34

Köstendili Halil Efendi'nin Tüti İhsan Efendi'ye 5. Mektubu / 36

Ey Derviş, Ey Aşk / 39

Namazda Huzur ve Husuyu Yakalamak

İmam Gazali / 40

İslâm Medeniyetinde Vakıf

Şaban Keseci / 42

Taif Duası / 45

Seyidü'l-İstıfâr

Soru - Cevap

Mehmet Emin SÖĞÜT / 48

Şehr-i Ramazan

Abdullah DEMİRCİOĞLU / İFEG Rektörü

Takvimler döndü dolaştı yine bir Ramazan ayına ulaştık.

Ona nâ-mütenehi/sonsuz hamd olsun.

Düşünüyoruz ki; ömürler ne kadar kısadır, geliyor ve geçiyor. Bu mübarek ay da başlamış, bir ay sonra bayramla bitmiş. O halde '**ömürlerin son Ramazanları olabilir**' diyerek bu ayı iyi değerlendirmek gerekmektedir.

"**Din nasihattir**" buyrulduğuna göre bu ay için tavsiyelerde olmalıdır. İçinde en hayırlı gecenin gizlendiği bu ayda;

1.Oruçlar, **kusursuz tutulmalı**, sahurların ve iftarların mübarekliği, tutanları apayrı manevî iklimlere

götürdüğünü unutmamalı ve bunu hissetmeye kendimizi ayarlamalıyız.

2.Dinin direği namaz da başta olmak üzere diğer ibadetlerimize de dikkat etmeliyiz. Kazaya kalmış namazlar behemal kaza edilip ikmal edilmeli ve bu kusurumuzdan dolayı da çok tevbe ve istiğfar edilmelidir.

3.Ramazan aynı zamanda Kur'an ayıdır. **Hatimler indirilmelidir**. Birçok Müslümanın Kur'an okuduklarında yanlış okudukları müşahede olunmaktadır. Ramazan ayında bu noksanlıklar telâfi edilmeye çalışılmalıdır.

4. İlim öğrenilmelidir. Özellikle ilmihal bilgilerine ağırlık verilmelidir. İhlaslı gerçek din âlimlerinin hallerinden ve kâl/sözlerinden istifade olunmalıdır. Bunun dışında olanlardan vebâdan kaçargibi kaçmalı, nerede olursa olsun onlardan uzak durmalıdır. Böyle olanlar kendileri sapmıştır, başkalarını da sapıtmaktadırlar. Cenâb-ı Allah şerlerinden korusun.

5. Teravîh namazları mutlaka kılınmalı, **cemaat ile** olmasına özen gösterilmelidir. Camilerimiz bakımlı, tertemiz, modern ama cemaati az. Ben cemaatin tek tük olduğu camileri gördüğümde son derece hüznlenirim. Beş vakit namazlar **camide cemaatle** kılmanın sevabı **yirmi beş derece** daha fazladır.

Burada, cami, cemaat olma ve cami hizmetlileri hakkında da bir çift söz edilmesi icap eder.

Camiler, mescidler, İslâm âleminde müslüman beldeler oluşunun işaretlerindedir. Beş vakit namazla, cumaların ve ezanların arza ve semalara bayrak açtığı mümtaz mekânlardır. Buralar bütün Müslümanların ortak mallarıdır. **“Yeryüzünde Kâbetullah’ın hacim itibariyle küçük küçüklü numuneleridir”** desem herhalde yanlış ifade etmiş sayılmam.

Devr-i Saadet’ten itibaren o kadar önem verilerek modernleştirilmişlerdir ki, içlerinde ibadet edenlere maddi ve mânevi yönden faydalar sağlıyor. Buralar da

namazlarımıza mudavim olalım, insanları özellikle gençleri ibadete teşvik camilere kazandıralım.

Bu ayda bu hayır işlere hız verelim. Biliyorsunuz ki, bu ayda şeytanlar zincirlerle bağlanır, cennet kapıları açılır, cehennem kapıları da kapatılmaktadır. Hayırların sevaplarının kat kat verileceği bir aydır.

**Camiler;
“Yeryüzünde
Kâbetullah’ın hacim itibariyle küçük küçüklü numuneleridir.”**

SADIKLARLA

Beraber Olun

Genç Kalemler

Mürşid-i kâmile intisabın gerekliliği konusuna işaret bir ayet-i kerime şöyledir:

“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve sadıklarla beraber olun.” [Tevbe, 9/119]

Sadıklarla beraber olmak nefsin temizlenmesi ve güzel sıfatlarla bezenmesidir. Bu sayede takvada muvaffak olmak mümkündür. Bunu başarabilmek için de bir mürşid-i kâmile intisab etmek ve onların sohbetlerinde bulunmak şarttır. Çünkü sadıklarla beraberlik cismani olarak sohbetle, ruhani (manevi) beraberlik ise rabita ile olur.

Sadıklarla beraber olmanın ve bir mürşid-i kâmile intisab etmenin faydası ve tesiri; hem ameli olarak zahire

iktiza etmesiyle, hem de ruhi olarak kendisine tesir etmesiyle meydana gelmektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s) Ashab-ı Kiram’ı, Adab-ı Ders ve Adab-ı Nefs olmak üzere iki şekilde terbiye etmişlerdir. Allahü Zülcelâl, Habibini bu iki adap ile adaplandırmıştır. O da ashabını böylece adaplandırmıştır.

Adab-ı Ders; zâhirî olarak yapılan bütün ibadetlerin Allahü Zülcelâl’in istediği şekilde yapılmasıdır.

Adab-ı Nefs; nefsin ve ruhun kötü sıfatlardan temizlenmesi ve güzel sıfatlarla muttasıf (bezenmiş) olmasıdır.

Allahü Zülcelâl’in veli kulları da bu iki adapla adaplanmışlar ve kendilerine tâbi olanları da bu şekilde adaplandırmaktadırlar. Çünkü mürşid-i kâmiller, bir silsileye dayalı olarak günümüze kadar gelmişlerdir. İşte bu sebeple, Peygamber Efendimizin (s.a.s) gerçek manada varisleri olan mürşid-i kâmillere intisab etmek ve onlardan istifade etmeye çalışmak son derece faydalı ve gereklidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s) hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:

“İyi kişilerle ve kötü kişilerle oturup kalkmanın misali, misk kokusu satan kimse ve demircilerin misali gibidir. Bir kimse misk satan birisi ile beraber olduğuzaman, misk satan

kişi cömertlik yaparak miskinden bir miktar arkadaşına verecektir, ya da arkadaşı bir miktar satın alacaktır. Almasa dahi o miskin kokusu üstüne siner. Demircilik yapanla arkadaş olduğu zamansa ya elbisesi onun ateşinden yanacak veya üstü kirlenecek ya da onun pis kokusu üzerine sinecektir.” [Müslim, Birr/146]

İşte iyi kişilerle oturmak misk satan kimsenin yanında oturmak gibidir. İyi kişilerle oturduğün zaman ya sana sohbet yapar ya da sen ondan sorup öğrenirsin ya da onlarla beraber olduğün için Allahü Zülcelâl’in rahmeti senin üzerine de gelir ve muhakkak menfaat sağlarsın.

Kötü kişilerle beraber olduğün zaman ise ya sana kötü bir amel yaptırır ya ondan kötü bir ahlak öğrenirsin ya da Allahü Zülcelâl’in gazabı onların üzerine geldiği için sana da gazap ilişir ve dünya ve ahiretine zarar verir. Kumarcının yanında bulunan kumarcı olur, hırsızın yanında bulunan hırsız.

İbn-i Abbas’dan (r.a) rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz’e (s.a.s):

“Hangi kimselerle beraber olmak daha hayırlıdır?” diye sordular. Buyurdular ki:

“Görülmesi Allah’ın hatırlatan kimselerle...” [Mecmeu’z-Zavaid, I, 226]

Diger bir hadis-i şerifte:

“Kişi kendi dostunun dini üzerinedir. O halde kişi, kiminle dostluk yaptığına baksın.” [Ebu Davud, Tirmizi; Kitabü’z-Zühd] buyurulmuştur.

Hz. Ömer’den (r.a) rivayet edilen bir hadis-i şerifte de Peygamber Efendimiz (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Allahü Zülcelâl’in bazı kulları vardır. Onlar ne peygamberdir ne de şehittirler. Fakat peygamberler ve şehitler onlara verilen makam dolayısıyla gıpta edip imrenirler.”

Ashab-ı Kiram: “Ya Resulallah! Onlar kimdir” diye sordular? Hz. Peygamber (s.a.s) buyurdu ki:

“Onlar (aralarında) nesep ve akrabalık olmadığı, mal alış-verişi olmadığı halde birbirlerini Allah için sevenlerdir. Onların yüzü nurdur, nur üzerindedirler. İnsanların korktukları günde onlara korku yoktur. İnsanların hüznü oldukları

günde onlar mahzun da olmazlar.” [Ebu Davud] Daha sonra şu âyet-i kerimeyi okudu:

“Dikkat edin! Allah’ın veli kulları için korku yoktur. Onlar mahzun bile olmazlar.” [Yunus,62]

Sahabe-i Kiram’dan Hanzala (r.a) şöyle buyurmuştur:

“Bir gün Ebu Bekir’le (r.a) karşılaştım. Bana nasılsın diye sordu? Ben de: ‘Hanzala münafık oldu’ cevabını verdim.

‘Sübhanallah ne diyorsun?’ diyerek çok şaşırıldı. Dedim ki: ‘Biz Peygamber Efendimizin (s.a.s) yanında olduğumuz zaman cenneti, cehennemi sanki gözlerimizle görür gibi oluyoruz. Onun yanından ayrıldıktan sonra çoluk çocuğumuzla meşgul olduğumuzdan dolayı, o halleri yaşayamıyoruz’ O zaman Ebu Bekir (r.a):

‘Ben de öyleyim’ dedi. Bunun üzerine beraberce Peygamber Efendimize (s.a.s) gittik: Ben dedim ki:

‘Ya Resulallah! Hanzala münafık oldu’ Rasûlullah (s.a.s);

‘Neden öyle söylüyorsunuz’ diye sordu.

‘Yanınızdan ayrılınca bu hal bizden gidiyor’ dedim. O zaman Peygamber Efendimiz (s.a.s) şöyle buyurdu:

‘Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki eğer benim yanımda olduğunuz gibi evinizde de o şekilde olsanız, melekler sizinle yolda yürüdüğünüz zaman ve yataklarınızda (sizinle) musafaha (el sıkışmak; sevgi göstermek) yapar. Fakat ya Hanzala! Bir saat öyle, bir saat böyle...’ diye üç defa tekrar etti.” [Müslim; Tevbe]

Görüldüğü üzere peygamberlerle ve onların varisleriyle beraber olmak, insana ahireti hatırlattığı gibi kişi sanki cennet ve cehennemi görüyor gibi olmaktadır. Bu hal onların yanından ayrıldıktan sonra değişmektedir. İşte zikretmiş olduğumuz bu ayet ve hadisler, peygamberlerle ve onların varisleriyle beraber olmanın gerekliliğine açık birer delil teşkil etmektedir.

İnsanın kendi yüzünü görebilmesi için güzel bir aynaya bakması lazımdır. Ayna olmadığı zaman nasıl kendini göremezse, hatalarını görebilmesi ve bunları

“Mü’min, mü’minin aynasıdır.”

[Buhari; Edebü’l-Müfred, 239]

iyileştirmeye çalışması için de bir müşid-i kâmile gitmesi ve hatalarını, sıkıntılarını anlatarak çarelerini bulup bu manevi hastalıklardan kurtulması lazımdır. Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.s):

“Mü'min, mü'minin aynasıdır.” [Buhari; Edebü'l-Müfred, 239] buyurmuştur.

Yine bu konuda Allahü Zülcelâl de şöyle buyurmuştur:

“Muhakkak size; Allah'a ve son güne ümit besleyip te, Allah'ı çokça ananlar için Allah'ın Rasulünde pek güzel bir örnek vardır.” [Ahzâb, 21]

Bu âyet-i kerimede Allahü Zülcelâl, Peygamber Efendimiz'e (s.a.s) tabi olmayı ve ona ittiba etmeyi Ashab-ı Kiram'a öğretmektedir. Nasıl Asr-ı Saadet'te Peygamber Efendimize (s.a.s) iktida edip tabi olunmuş ise aynı şekilde O'nun varislerinin yanında olup, onlara uymak suretiyle Allahü Zülcelâl'e yönelmek icap etmektedir. Allahü Zülcelâl'in işareti ve emri bu yödedir.

Bundan dolayı hakiki varislerle beraber olmak, sohbetlerine devam etmek ve irşadları altına girmek şarttır. Böylelikle imanımız kuvvetlendiği gibi, emrâz-i kalbiye (kalbi hastalıklar) ve nefsimizin kusurları kaybolmaya yüz tutarak güzel sıfatlarla bezenmeye başlarız.

Bütün bunlardan sonra ortaya çıkan şudur;

Nefsi tezkiye etmek ayrı bir şeydir, Kur'an okumak ayrı bir şeydir.

Nasıl bir kimse tıp kitaplarını okuyup öğrenmekle kendi hastalığını tedavi edemiyor da mutlaka bir doktora ihtiyaç duyuyor ve de o doktorun vereceği ilaç ve perhizleri uygulaması gerekiyorsa; kalbi hastalıklar da bir manevî doktorun vereceği ilaç ve perhizleri uygulayarak, yapmış olduğu tavsiyeleri tutarak kendini tedavi edip, hastalıklardan temizlenebilir.

Müşid-i kâmil ile beraber olmak ve onların sohbetlerinde bulunmanın ehemmiyeti ve fazileti anlatılamayacak kadar çoktur.

Nitekim Allahü Zülcelâl âyet-i kerimede;

“Müminlerden bazı erkekler vardır ki Allah'a söz verdikleri şeylerde sadıktırlar.” [Ahzâb, 23] buyurmuştur.

Yani **“ahd-i misakta”** verdikleri söze, Allahü

Zülcelâl'in emir ve nehiyelerine uymakta sadıktırlar. Başka bir âyet-i kerimede de şöyle buyrulmuştur:

“Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na dua eden kimselerle sabret. Sen dünya süsünü arzu ederek onlardan gözlerini ayırma. Bizi anmak konusunda kalbini zikrimizden gafil bıraktığımız, keyfinin ardına düşmüş, işi haddi aşmak olan kimseye uyma.” [Kehf, 28]

Bazı müfessirler, ayetin ilk kısmında geçen **“O'na dua eden kimselerle sabret”** cümlesinde kast edilenlerin Sahabe-i Kiram olduğunu belirtmişlerdir. Bunun için Peygamber Efendimiz (s.a.s):

“Allahü Zülcelâl'e hamd ediyorum ki benim ümmetimden öyle kimseler vardır, Rabbim bana, nefsinin onlarla beraber hapsed diye emirde bulundu” buyurmuştur.

Başka bir âyet-i celilede Allahü Zülcelâl şöyle buyurmuştur.

“Hem o gün zalim, ellerini ısırarak; ‘Eyvah bana! Keşke peygamberlerle birlikte bir yol tutsaydım’ der. ‘Vay şu başıma gelene! Keşke filanı dost edinmeseydim. And olsun o gerçekten bana gelmişken, beni zikirden (zikrullah/Allah'ın kitabı, Peygamberin vaazı, nasihatı) alıkoydu.’ Öyle ya şeytan insanı (başına bir belâ gelince) yapa yalnız ve yardımsız bırakandır.” [Furkan; 27, 28, 29]

Yine bir başka Ayet-i Kerimede:

“Kıyamet gününde dostlar birbirine düşmandır. Ancak muttaki (Allah dostları, onların dostları) kullar müstesnadır.” [Zuhruf, 67] buyrulmuştur. Demek ki onların dostlukları kıyamette de devam etmektedir.

Aklı olan herkes, şuurlu bir şekilde düşündüğü zaman, Allahü Zülcelâl'in dostları ile beraber olmayı, onlarla sohbet etmeyi ve mü'min kardeşleriyle yardımlaşmanın faydalı olduğunu itiraf edip, bunun Allahü Zülcelâl'e ulaşmak ve rızasına nail olmak için şart olduğunu kabul edecektir.

“Davet”

Zül-Cenâheyn

Sen gittin gelmedin,
Beni görmedin,
Bu yüce kapıya,
Gelip girmedin.

Dağlar eğilsin,
Bir gelen geçen var,
Ey gökte yıldızlar,
Siz bana gelin.

Güneşler aylar,
Yerdeki taşlar,
Gözdeki yaşlar,
Siz bana gelin.

Kıvrılan yollar,
Açılan kollar,
Beşlerle onlar,
Siz bana gelin.

Gel de incinme,
Söze gücenme,
Olmaz bu deme,
Siz bana gelin.

Rüzgârlar karlar,
Dostlar düşmanlar,
Eğilmez başlar,
Siz bana gelin.

Yollarda gözler,
Gelmeni gözler,
Bedenler özler,
Siz bana gelin.

Çakan şimşekler,
Uçan leylekler,
Ey kelebekler,
Siz bana gelin.

İnsanlar cinler,
Binler on binler,
Gökten melekler,
Siz bana gelin.

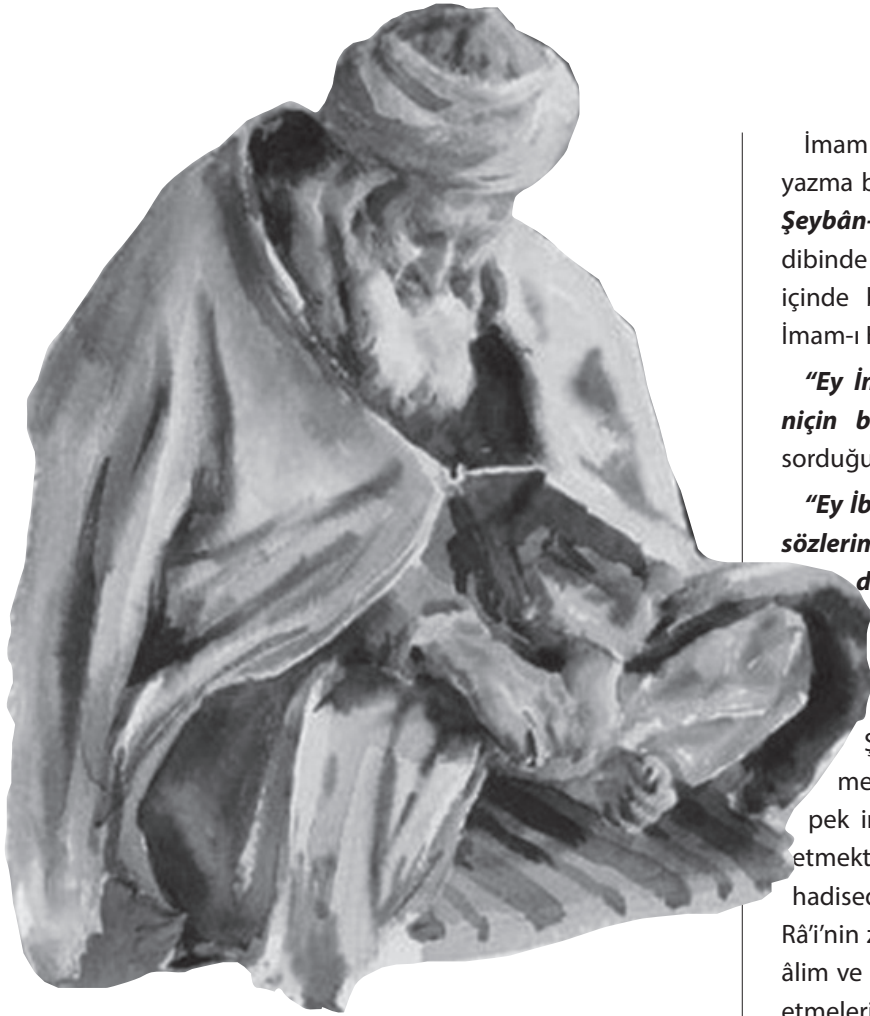
Yardıma koşun,
Durmaz koşuşun,
Düzün yokuşun,
Siz bana gelin.

Kupkuru otlar,
Ahlar muratlar,
Uçan kanatlar,
Siz bana gelin.

Kalemler kitaplar,
Ağaçlar yapraklar,
Akan ırmaklar,
Siz bana gelin.

(30 Mart 2006 Uçak – Zürih/İstanbul)

MÜRŞİDİ

İmam Şâfiî Hazretleri, aslen **ümmî** (okuma-yazma bilmeyen), fakat gönlü **ilm-i ledünnî** ile dolu **Şeybân-ı Râ'î** gibi bir zatın önünde, anasının dizi dibinde oturan bir çocuk gibi mütevazı bir tavır içinde bulunur ve teveccüh için beklerdi. Hatta İmam-ı Hanbeli Hazretleri:

"Ey İmam! Şeybân-ı Râ'î gibi bir ümmiye karşı niçin bu kadar tevazu gösteriyorsunuz?" diye sorduğunda O:

"Ey İbn Hanbel, bizim ilim ve iman konusundaki sözlerimiz bu zatta fiilen yaşanan bir hal ve davranış şeklinde tezahür etmiştir." diye cevap vermiştir.

Hatta İmam-ı Hanbel, imtihan etmek ve ilmi seviyesini ölçmek maksadıyla Şeybân-ı Râ'î Hazretleri'ne fıkıhın en çetrefil meselelerinden birkaç soru sormuş, aldığı pek ince ve nükte dolu cevap karşısında hayret etmekten kendini alamamış ve düşüp bayılmıştır. Bu hadiseden sonra da İmam-ı Şâfiî ile birlikte Şeybân-ı Râ'î'nin zikir ve sohbet meclislerine katılmışlar, diğer âlim ve öğrencilerine de sûfiyye meclislerine devam etmelerini tavsiye buyurmuşlardır.

İmam A'zam Ebu Hanife *rahmetullah aleyhin* vefatından iki sene önce sūfiyye yolunu benimseyerek talebelerinden birine intisâb edip ondan tarikat aldığı, vefatı esnasında da:

“Ömrümün son iki senesi olmasaydı Nu'man helak olurdu” dediği bilinmelidir. [Mektûbât-ı Rabbânî]

İmam A'zam Hazretleri hadis-i şerifte de işaret edildiği üzere, abdest suyuyla birlikte akan günahın necasetini keşfen gördüğünden, abdest alımında kullanılmış suyun, tekrar abdest almak için kullanılamayacağına hükmetmiştir. [Şa'rani, Mi'zânü'l-Kübrâ]

İmam Şa'rani Tabakat'ında, İmam Şâfî' ile Ahmed b. Hanbel'in sūfiyye meclislerine devam etme ve onların zikir ve sohbetlerinde bulunma konusunda itina gösterdikleri, kendilerine;

“Zikir ve sohbetten başka meşgaleleri bulunmayan sūfilerle niçin haşır-neşir oluyorsunuz?” denildiğinde de:

“Takva, zikir, muhabbet ve ma'rifetten meydana gelen dini hayatın ana sermayesi sūfiler nezdinde bulunmaktadır” cevabını verdiklerini nakletmektedir.

İmam-ı Şafî Hazretleri, Şeybân-ı Râ'î'nin huzurunda anasının önünde diz çöken çocuğun duruş ve oturuşu gibi saygılı bir tavır içinde bulunurdu. İmam Ahmed b. Hanbel, İmam-ı Şafî'nin yanında otururken bir gün Şeybân-ı Râ'î çıkageldi Ahmed b. Hanbel:

“Bu zat, zahiri ilimlerdeki eksikliğine rağmen hala batın ilmini elde etmeğe çalışıyor, bu yüzden kendisine fıkhi birkaç mesele sormak istiyorum” deyince İmam-ı Şafî:

“Bunu yapma!” dediyse de İmam Ahmed b. Hanbel kendisini alamayarak Şeybân-ı Râ'î'ye:

“Beş vakit namazdan birini kazaya bırakıp,

bilahare kaza edeceği zaman da bu vaktin hangisi olduğunu unutan bir kimse hakkında ne dersin? Böyle bir kimse ne yapmalı ve nasıl davranmalıdır?” diye sordu.

O'nun: **“Allah'tan gafil ve habersiz olarak yaşayan böyle bir kimse bu halinden vazgeçinceye ve gafleti unutuncaya kadar cezalandırılmalıdır.”** şeklindeki cevabı karşısında Ahmed b. Hanbel kendinden geçerek yığılıp kaldı. Ayılınca İmam-ı Şafî:

“Ben sana O'na karşı gelmemeni söylememiş miydim?” dedi.

Başka bir zaman da develerin zekâtının nasıl verilmesi gerektiğini sordu ve şu cevabı aldı:

“Fıkıhın sadece ilmiyle uğraşan sizlere göre her beş deveye karşılık bir koyun verilir. Ama bize göre beş devenin beşi de, hatta varsa koyun da zekât olarak verilir.” buyurdu.

“Bu konuda delilin nedir ve dayanağın kimdir?” diye

sorulunca da:

“İmamım Ebû Bekri's-Sıddık'tır. Zira O, bir mücahede sırasında elinde ve avucunda ne varsa hepsini ordunun teçhizi için Rasûlullâh'a arz ettiğinde, kendisine:

‘Senin ve ehl ü ıyâlin (ailen) için geride ne bıraktın?’ diye sorulunca:

“Evet, onlar için Allah ve Rasûlü'nü bıraktım...” cevabını lütfetti.

Bunun üzerine huzurda bulunanlar hayret ve şaşkınlık içinde kaldılar. Şeybân-ı Râ'î bir ümmi idi. Ümmisinin hali böyle olunca, âlim olan sūfilerin durumunu buna göre düşünmek ve takdir etmek gerekir.

Kaynak: Ömer Ziyaüddin Dağıstanî, Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar

Mücâhede Nefse Karşı Savaş

Abdülkâdir GEYLÂNÎ(ks)

Ey oğul! Nefsinin dünyaya, kalbini ukbâya, sırrını ise Mevlâ'ya bırak. Dünya ile mutmain olma, huzur duyma. O süslü bir ylandır. Süsü ile insanları kendine çeker, sonra da helak eder. Kesin bir biçimde ondan yüz çevir. Rabbine (c.c) ibâdetinde, sâlih arkadaşlarla sohbetinde, ihvâna hizmetinde ve şehvetlerden yüz çevirmede samîmi ol. Hakk'ı öylesine tevhîd et ki, kalbinde mahlûkattan bir zerre dahi kalmayın. O zaman evi, barkı da gözün görmez. Tevhîd her şeyi öldürür. Bütün deva Hakk'ı tevhîdde ve dünya yılanından yüz çevirmektir. Nefsinin bilinceye, onu hazlarından men edinceye ve onun müstahakkını verinceye kadar sende hayır olmaz. O zaman kalb sırdan, sır da Hakk'tan huzur duyar.

Mücâhede sopasını nefis üzerinden kaldırmayın! Onun tilkiliklerine aldanmayın. Onun uyuması sizi aldatmasın. Vahşî hayvanın uyuması sizi aldatmasın; o sizi gözetler, uyuyor görünür ama aslında bir fırsatını bekliyordur. Uyanırken ondan nasıl sakınırsanız, uyurken de ondan öylece sakının. Nefislerinizden silahlarınızı kalp boyunlarınızdan indirmeyin. Bu nefis hayır için rızâ, tevâzu ve hoşnutluk gösterir ama tersini saklar. Daha sonra ondan ne çıkacak, sen ona dikkat et.

Hüznü artırın. Rahatlığı

azaltın. Bu iş (tasavvuf) hüznü ve tasa üzerine binâ edilmiştir. Nebiler, resul ve sâlihler hep bu hal üzerine yaşamışlardır. Hz. Peygamber'in (s.a.s) hüznü uzun ve tefekkürü sürekli idi. Ancak tebessümle gülerdi. Rahat görünmek için kendini zorlardı. Akıllı olan kimse, dünyalıklar ile evlâd ü ıyâl, mal mülk, elbise, araba, hanım gibi şeylerle şımarmaz. Bunların hepsi boştur. Mü'minin ferahı, imanının kuvveti sebebiyle olur, yakîni / sağlam bilgi ve inancı, kalbinin Rabbinin kurbîyet kapısına yaklaşmış olmasından dolayı olur.

Nefsinin gözünü aç ve ona şöyle de:

"Rabbinin seni gördüğü gibi, sen de O'nu gör! O, zenginleri, pâdişahları nasıl helâk etti? Bir bak! Öncekilerin nasıl yok olup gittiklerinden ibret al! Onlar ki, bu dünyanın hükmünü sürmüşler ve nimetlerini tatmışlardı. Sonra onların ellerinden dünya alındı. Şimdi ise onlar azap hapishânelerinde esir bir şekilde yaşıyorlar. Kâşâneleri harâbe oldu, malları mülkleri kayboldu gitti; geride yaptıkları kaldı. Şehvetler gitti, yorgunluklar kaldı! Rahat yok, rahatlık vaktinde değiliz."

Eşinin ve çocuklarının güzelliği, mal mülk çokluğu seni şımartmasın. Nebileri, resul ve sâlihleri şımartmayan şey seni de şımartmasın. Allahü Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki, Allah şımarıkları sevmez." [Kasas 68/76]

Yâni dünyalık ile mâsivâ ile şımaranı

Abdülkâdir GEYLÂNÎ(ks) Hazretlerinin Türbesi (Bağdat)

sevmez. Oysa kendisiyle feraha kavuşanı, kendine yakınlık duyarak rahatlayanı sever. Sûfilerin özelliği, seciyesi onların isteklerinin âhirete müteallik olmasıdır; şehvetlere, zevklere ve saçmalıklara değil.

Ey hevesi peşinde koşan! Arzuladığın şeyden sana hayır yok. Ey gâfiller! Allahü Teâlâ'ya itaat etmeyenler için âhirette şiddetli bir azap vardır. Kulun kalbi istikâmet sâhibi olunca her şeye veda eder. Her şeyi kalbinin arkasına atar. Âhret mülküne karşılık dünyasının helâk olmasını önemsemez. Ateş üzerinde yürür, vahşi hayvanlara karışır, halktan kaçır. Kendini çöllerin susuzluğuna, açlığına bırakır da, şöyle der: *"Ey şaşkınlara yol gösteren! Bana senin yolunu göster!"*

Allah'ım! Bütün gayretlerimizi, himmetlerimizi tek bir gayret, tek bir himmet yap.

Bu hâl ancak ve ancak, önce haramlara, sonra mubahlara ve sonra da helâllere karşı zâhid olmakla, onlardan yüz çevirmekle tamamlanabilir. Kalbinde halktan bir zerre bile olmaksızın akşamlamaya ve sabahlamaya bak. Ben seni şehvetlerle, zevklerle, halkla, dünyayla, sebeplere güvenmekle dopdolu görüyorum. O halde niçin sâlihlerin ahvâlinde bahsediyorsun? Niçin onların hâlinin sende de olduğunu iddia ediyorsun? Bize başkalarının hâlini haber veriyorsun, bize başkalarının kesesinden ikramda bulunuyorsun! Başkalarının kitaplarını kurcalıyor, sözlerini çıkarıyor ve onlardan konuşuyorsun; seni dinleyen de o konuşmaların sana gelen ilhamlar olduğunu, senin ne kadar **ahvâl** sâhibi olduğunu, onları kendi kalbinden konuştuğunu vehmediyor.

Yazıklar olsun sana! Evvelâ, onların dedikleriyle amel et, sonra konuş. Kelâmın amelinin yavrusu olsun. Bu iş (tasavvuf) sâdece sâlihleri görüp onların sözlerini ezberlemekle olmaz. Aksine, onların dedikleriyle amel ederek, sohbetlerinde güzel edepli olmakla, onlara hüsn-i zan beslemekle ve bu hâli

daima korumakla gerçekleşir.

Sıradan insanlar ayaklarıyla attığı adımlar kadar sevap kazanırlar; **havâs** /özel kimseler ise himmetleri kadar sevap alırlar. Kimin himmeti, gayreti bir tek olursa Cenâb-ı Hakk da onun için bir tek olur; kul O'ndan gayri her şeyden kalbiyle yüz çevirirse O da ona yüzünü döner.

Allahü Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'inde şöyle buyurmuştur:

"Benim velim, kitabı indiren Allah'tır; O sâlihlerin velisidir /onların işlerini üzerine alır." [A'raf,7/196]

Böyle bir kulun kalbi Rabbine vâsıl olduğunda O, onun tabîbi ve enîsi olur. O kul O'ndan başkasından deva bulamaz, O'ndan başkasıyla ünsiyet edemez. Dâvûd (a.s) şöyle demiş:

"Yâ İlâhî! Tabip kullarına gittim, hepsi de beni Sana gönderdiler; ey şaşkınların delili, rehberi, bana Sen delillik, rehberlik et!"

Allahü
Teâlâ'yı
seven kişinin
kalbi

tamamen şevk olur, tam bir yüz çevirme dolar, her şeyiyle fenâ bulur, yok olur. Hoş, onun bütün gayreti de tek bir gayret olur ya.

Hakîki bir keşif ancak hicaptan (perdeden) kurtulunca olur. Vuslat istersen dünyayı, âhireti ve yerin dibinden arşa kadar ne varsa her şeyi terk et.

Rasûlullah hâriç, her mahluk hicaptır, Hakk'a perdedir; Rasûlullâh ise Hakk'ın kapısıdır. Allahü Teâlâ O'nun hakkında şöyle buyurmuştur:

“Resûlsizene verirse onu alın, neyden nehyederse ondan da uzak durun.” [Haşr, 59/7] O'na ittibâ etmek Hakk'tan perde değildir, aksine vuslata vesiledir.

Ey oğul! Kalbin ne zaman gerçek hakîkati anlayacak? Sırrın ne zaman tertemiz olacak? Sen halkı Hakk'a şirk koşuyorsun. Kalbin tavkâdan hâlî iken, kalbinde zerre kadar takvâ yokken nasıl felah bulursun? Sen her gece işini gördürecek birini gözlüyorsun, şikâyetini ona yapıyorsun, ondan dileniyorsun; tevhîdden yoksun olan kalbin nasıl saf ve tertemiz olacak? Tevhîd nurdur, aydınlıktır; halkı şirk koşmak ise zulümdür, karanlıktır. Sen Hakk'tan halk ile perdelenmektesin. Sebepler ile sebepleri yaratandan perdelenmektesin.

Halka tevekkül edip güvendiğin, itimat ettiğin için perdelenmektesin. Sen sırf iddiasın. Hiçbir delilin olmaksızın, bomboş iddian ile seni kim kabul eder?

Tasavvuf yolu ancak iki şekilde kat edilir:

1- Mücâhede etmek, savaşıp didinmek, meşakkate alışmak ve yorulmak ile – ki sâlihler arasında mâruf olan ve yaygın olan yol budur-

2- Hakk'ın mevhîbesi, karşılıksız bağışı olarak -bu da nâdir olur ve çok az kişiye nasip olur-

Ey oğul! İmanın zayıf olduğu zaman nefsini kısıtlamaya bakmalısın; eşi dostu, konuyu komşuyu,

ahâliyi milleti düşünmek senin neyine? İmanın kuvvetlendiği zaman eşine dostuna, çoluğuna çocuğuna, halka bak. Takvâ zırhını giyinmeden, kalbinin başına îman miğferini takmadan, eline tevhîd kılıcını almadan, ok torbana kabul olan duâ oklarını koymadan, tevfiğ atına binmeden, savaş oyunlarını öğrenmeden onlara gitme. Ondan sonra Hâlîk'in düşmanlarına karşı hamle yap. İşte o zaman sana Hakk'ın yardımı ve zaferi altı yönden, sağdan, soldan, yukarıdan, aşağıdan, önden, arkadan... O zaman halkı şeytanın elinden kurtarır ve onları Hakk'ın kapısına götürürsün. Bu makâma ulaşan kalp gözünden perde kaldırılır. Altı yönden hangisine yönelirse yönelsin, onun nazarı perdeyi yırtar. Ona bir şey gizli kalmaz. Kalbinin başını kaldırıncaya arşı ve gökleri görür. Nazarını yeryüzüne yönelttiğinde

onun katmanlarını ve oralarda oturan cinleri görür.

Bu makâma ulaştığında halkı Hakk'ın kapısına getir. Buna ulaşmadan senden hiçbir şey olmaz. Halkı Hakk'a dâvet edersen ve sen de Hakk'ın kapısında değilsen, bu çağrın ancak senin için bir vebal olur; kımıldadıkça aşağı inersin, yükselmek istedikçe alçalırsın. Sâlihlerden haberin yok! Sırf laktaksın. Gönlü olmayan bir dilsin. İçi olmayan dışsın.

Halvetsiz bir celvetsin. Özsüz bir kabuksun. Kılıcın tahtadan. Okun kibrit çöpünden. Sen bir korkaksın, cesaret sende ne gezer! Seni en basit ok bile öldürür. Küçücük bir hücum senin kıyâmetini koparmaya yeter.

Allah'ım! Dinimizi, imanımızı ve bedenimizi kurbiyetin ile koru.

“Bize dünyada da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azabından bizi koru.”

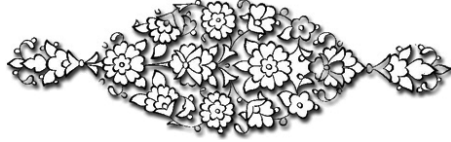
Kaynak: Cilâu 'l-Hâtır, Yolun Esasları, Abdulkadir Geylani, Tercüme: Dilaver Gürer

Sağlam Bir

Tarikat Tasavvuf Fenâ

Yolunun Esasları

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

Bugün tasavvuf konusunda sapla saman birbirine karıştığı, şeyhlerin sahtesi ile gerçeği yaygın bir biçimde her yanda bulunduğu için bunları birbirinden tefrik etmek zordur.

Bunların doğrularını tanımak için bir takım ölçülere ihtiyaç vardır. İşte o ölçüler şunlardır:

- Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat çizgisinde sağlam bir inanç
- Kitâb ve Sünnet'e uygun derin bir ibâdet hayatı (sâlih amel)
- Düzgün bir muamelât
- Muhammedî bir ahlâk

Tasavvuf bu ölçüler içinde şu özellikleri de taşır:

- Tasavvuf manevi tecrübe ile anlaşılan hal ildir.
- Tasavvufi bilginin konusu

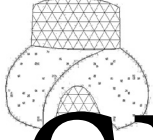
ma'rifetullah'tır.

- Tasavvuf tatbiki bir ilim olduğundan mürşid vasıtasıyla öğrenilir.
- Tasavvuf kitaptan okuyarak öğrenilebilecek bir ilim değildir, çünkü tecrübîdir.
- Tasavvufun bilgi kaynağı felsefe ve kelâm gibi akılla sınırlı değildir. İlham ve keşf de bilgi kaynağı kabul edilir.
- Tasavvufî eğitim, tarikat denilen özel yollarla kat edilir.

el-Lüma' müellifi, sûfilerin sahtesini hakikisinden ayırmak için şöyle bir ölçü koyar:

- Haramlardan kaçınmak
- Farzları ifâ etmek
- Dünyayı ehl-i dünyaya bırakıp dünya-perest olmamak

Beden Ülkesinin SULTANI

Zakir

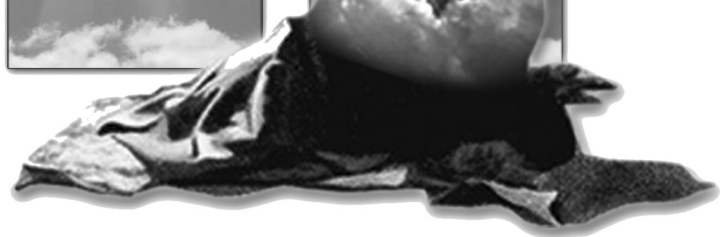
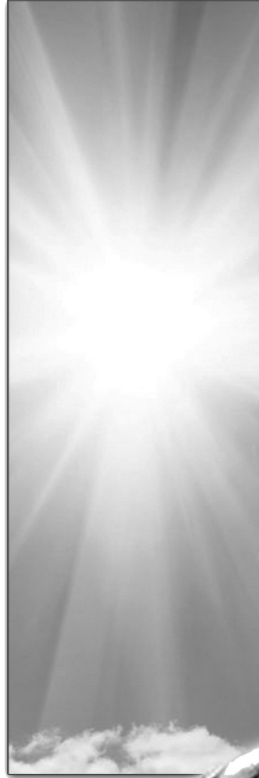
Nu'man b. Beşir'den rivayet edildiğine göre Allah Rasulü (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Dikkat edin! Vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o iyi/doğru/düzgün olursa bütün vücut iyi olur; o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir.” [Buharî, İman/ 39]

Arapçada sadr, fuad, lübb, nüha; Türkçe’de gönül, yürek, dil gibi kelimelerle ifade ettiğimiz kalp irfan geleneğimizde insanoğlunun dinî, manevî, ilmî, fikrî, hissî, ahlakî ve vicdanî hayatının merkezinde yer

alır. Kalp; insanoğlunun bätini ve deruni idraklerinin tamamını ihâta eden bir ilhamlar, anlamlar ve semboller kaynağıdır.

Varlığı maddeden, hayatı dünyadan, insanı bedenden ibaret zannetmek ne kadar eksik, ne kadar yanlış bir düşünce ise, kalbi de sadece vücutta kan dolaşımını sağlayan bir organ olarak tanımlamak o kadar eksik, o kadar yanlış olur. Bu sebeptendir ki, Kur’an; kalbi, imana, hakikate, bilgiye ve hikmete dair kavramsal çerçevenin merkezine yerleştirmiştir. Her şeyden önce Kur’an **tabibu'l-kulûb** olan bir beşerin

kalbine nazil olmuş [Bakara, 97] ve bütün kalplerin basiretini açmayı gaye edinmiştir. Kalp kelime olarak 131 yerde doğrudan, 36 ayette dolaylı olarak geçse de Kur'an'ın kalbe verdiği önemi kelime sayısı ile izah etmek yanlış olur. Kur'an'ın kalbe dair çizdiği çerçeve bilgiye, sevgiye, hikmete ve hakikate dayalı bütün gönül felsefelerine vücut verecek enginlik ve zenginlikte olmuştur.

Aynı zenginlik ve derinliği sevgili Peygamberimizin bize bıraktığı hadis mirasında görmek mümkündür. Hadis kaynaklarımızda yer alan onlarca hadis kalbe dair muazzam bir literatüre vücut vermiş, nice gönül âlimlerinin eserlerine, gönül yazarlarının yazılarına, nice gönül şairlerinin mısralarına ilham kaynağı olmuştur. İslam bilginleri kâmil insanı inşa edecek gönül terbiyesini söz konusu hadis-i şeriflerle yoğurmuşlardır. Buhari'de yer alan bir rivayete göre:

Sadece sevgili Peygamberimiz değil, bütün peygamberler gönderildikleri toplumlarda katılmış, hakikatin önünde perdelenmiş kalpleri açmakla, karanlıklara gömülen marazlı kalplere şifa dağıtmakla görevli kimselerdir. Onların kazanmaya ve fethetmeye çalıştıkları ilk şey insanların kalbi olmuştur. Bu bağlamda Rasul-i Ekrem için en çok kullandığımız sıfat "**tabîbu'l-kulub**" olmuştur.

Kadim hadis kaynaklarımızda yer alan bazı rivayetlerde insan bedeni bir şehre yahut ülkeye benzetilir. Hem de sınırları, bekçileri, orduları olan bir ülkeye. Sürekli saldırılara, taarruzlara muhatap olan bir ülkeye. Sınırları sürekli ihlal edilmek istenen, hükümdarın bir anlık gafleti ile işgal edilebilen bir ülkeye. Ancak cihad-ı ekber ile ayakta durabilen bir ülkeye. Kalp de, ahsen-i takvim/en güzel kıvamda yaratılan bu harikulade ülkenin sultanına benzetilir.

Bu sultan da her hükümdar gibi hem çok zayıf hem çok güçlü bir sultan. Küçük bir öfke ile basit bir arzu ile ülkesini harabeye çevirecek kadar zayıf; ilim, iman ve hikmet nuruyla bütün kâinatı abat edecek kadar güçlü. Her sultan gibi hem çok küçük hem çok büyük. Kin, öfke, intikam, kibir, haset gibi basit bir

duygu ile ülkesini zillete duçar edecek kadar küçük, sultanlar sultanına ev sahipliği yapacak kadar büyük.

Yere göğe sığmayan

Bir müminin kalbindedir.

Melekût âlemine, müteâl olanın vahyine, Rahmân'ın ilhamına açık olacak kadar mü'min ve âlim, şer güçlerin desisesine, şeytanın vesvesesine sinesini açacak kadar münkir ve cahil bir sultan. Her sultan gibi hem çok sabit, çok azimli, çok kararlı hem de çok değişken, çok dönüştürken, çok kararsız; hakikat denizinde hiçbir fırtınaya kapılmayacak kadar sırat-ı müstakim üzere sabit, her an her türlü ihtilale, her türlü inkılâba, her türlü değişime, dönüşüme, başkalaşmaya müsait olacak kadar kararsız. Zaten kalbe kalp denilmesi de bu özelliğindedir.

Ebû Musa'dan rivayet edilen bir hadis-i şerife göre Allah Resulü şöyle buyurmuştur:

"Kalbe kalp denilmesinin sebebi çok değişken olduğundandır. Kalbin misali çöldeki bir ağacın üzerinde asılı kalan kuş tüyünün misali gibidir. Rüzgâr onu bir oraya bir buraya savurur." [Ahmet b. Hanbel, Müsned IV. 409]

Mikdad b. Esved der ki; Allah Resulü'nden öyle bir söz işittim

ki, sonunu görmeden hiç kimse hakkında iyi yahut kötü diyemez oldum. Allah Resulü şöyle buyurdu: **"Âdemoğlunun kalbi (ateşin üzerindeki) tencere gibi kaynayan şeydir, sürekli değişir."**

Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasul-i Ekrem şöyle buyurmuştur:

"Kalp (bedenin) sultanıdır ve onun orduları vardır. Sultan düzgün/iyi olursa askerleri de düzgün olur. Sultan bozuk/kötü olursa orduları da kötü olur. Kulaklar bu sultanın habercileridir. Gözler bekçileridir. Dil, sultanın tercümanıdır. Eller (tebaasını kuşatan) kanatlarıdır. Ayaklar postacılarıdır. Ciğer şefkat ve merhamet kaynağıdır. Dalak ve böbrekler (kendisine yönelen tehlikeleri bertaraf eden) tuzaklarıdır. Akciğer (hayatın kaynağı) nefestir. Sultan iyi olursa askerleri de iyi olur, sultan kötü olursa askerleri de kötü

Hiç kimse yoktur ki onun kalbi Allah'ın parmakları arasında olmuş olmasın, dileyenin kalbini düzeltir, doğru yola kor, dileyenin de kalbini kaydırır, yoldan çıkar.

olur.” [Abdurrezzak, Musannef, XI, 221]

Sembolik anlatımlarla dolu bu rivayet sadece Ebû Hureyre tarafından rivayet edilmemiştir. Beyhakî, Abdullah b. Mübarek tarikiyle de rivayet etmiş (Şuûbu'l-İman I/122) ve Ebû Said'den de merfu olarak rivayet edildiğini haber vermiştir.

Ebû Davud'a göre bu haber Ka'bu'l-Ahbar'ın mevkuf olarak nakil ettiği bir rivayettir. (Ebû Davud 2/18) Başka bir rivayette ise Ka'b bunu Hz. Aişe validemize anlatmış, Hz. Aişe'de bu sözü Rasûlullah'tan işittiğini ifade etmiştir. [Feyzu'l-Kadir 4/704]

Bu hadis isnat bakımından tartışmalı olsa da Peygamberimiz'in Numan b. Beşir tarafından rivayet edilen ve sahih olduğunda hiç şüphe olmayan **“Dikkat edin cesette bir et parçası vardır. O düzgün olursa bütün beden iyi olur o kötü olursa bütün beden kötü olur.”** hadisiyle örtüştüğü içindir ki, İslam geleneğinde kalbe dair bu sembolik anlatım oldukça rağbet görmüş ve bu rivayet gönül felsefemize vücut veren, yürek yazılarımızı biçimlendiren bir rivayet olmuştur.

Ebû Talib el-Mekkî'nin **“Kûtu'l-Kulub/Kalbin Aziğı”** adlı eserine şekil veren, Gazalî'ye **“Kalbin Orduları”**nı yazdıran da bu rivayet olmuştur. İrfan geleneğimiz kalbe dair literatürün merkezine bu hadisi almıştır.

Gazâlî, **Muhalled İhyâ**'sında ilhamını bu rivayetten alarak şöyle der:

“Kalp bir şehrin yahut memleketin hükümdarı gibidir. Beden ise nefsin vatani, memleketi ve şehri gibidir. Bedenin diğer organları ve kuvvetleri sultanın işçileri ve sanatkârları gibidir. Akıl ve düşünce ona yol gösteren müsteşarları ve vezirleri gibidir. Şehvet ve arzu beden ülkesine yiyecek ve içecek taşıyan bir hizmetçi gibidir. Öfke ve hamiyet

sultanın muhafızları gibidir. Ülkeye erzak taşıyan şehvet ve arzu yalancı, habis ve düzenbaz olduğu halde samimi görünür. Samimiyet görüntüsünün altında korkunç kötülükler ve öldürücü zehirler vardır. Onun asıl vazifesi düşüncelerinde samimi olan vezirlerin düşünce ve tedbirlerine karşı çıkmaktır.

O, itirazlarından bir an bile geri durmaz. Beden ülkesinin sultanı hikmetli veziri ile istişare ederek bu habis hizmetkârın iğvalarına aldanmaz, ondan yüz çevirirse asıl söylediklerinin doğru ve hakikat olmadığını tespit eder, muhafızları onu tedip eder, vezir yönetimi altına alır. Kendisini ve avanesini sultana boyun eğdirirse ülkenin işleri düzelir, adalet hâkim olur. Nefis akıldan yardım alır. Gazab'ın hamiyeti ile edeplenirse, öfkeyi şehvete musallat ederse bütün kuvvetleri düzene girer ve ahlaki güzelleşir. [Gazâlî, İhya, III. 7, Dâru'l-Fikr, Beyrut]

O'na göre Allah'ın kalplerde, ruhlarda ve diğer âlemlerde sayısını ve hakikatini bilmediğimiz, kendisinden başka kimsenin bilemediği pek çok askerleri vardır. Nitekim; **“Rabbinin askerlerini O'ndan başkası bilmez ancak o bilir.”** buyrulmuştur. [Müddessir, 31] Buna göre kalbin iki çeşit askeri vardır. Biri dünya gözü ile görülür, biri de ancak kalp gözü ile görülür. Göz ile görülen askerleri; el, ayak, göz, kulak, dil, dudak... Bunların hepsi kalbin emrinde ve hizmetindedirler. Kalp dilediği gibi bunlar üzerinde tasarruf eder ve istediği istikamete sevk eder. [Gazâlî, İhya, 13]

Her sultanın asıl gayesi ülkesini huzur ve refaha erdirmektir. Ancak bu sultanın asıl gayesi sadece beden ülkesini huzur ve sükûna erdirmek değildir; asıl gayesi cihad-ı ekber ilan ederek askerleriyle, nefse karşı mücadele vererek

Kalp (bedenin) sultanıdır ve onun orduları vardır. Sultan düzgün/iyi olursa askerleri de düzgün olur. Sultan bozuk/kötü olursa orduları da kötü olur. Kulaklar bu sultanın habercileridir. Gözler bekçileridir. Dil, sultanın tercümanıdır. Eller (tebaasını kuşatan) kanatlarıdır. Ayaklar postacılarıdır. Ciğer şefkat ve merhamet kaynağıdır. Dalak ve böbrekler (kendisine yönelen tehlikeleri bertaraf eden) tuzaklarıdır. Akciğer (hayatın kaynağı) nefestir. Sultan iyi olursa askerleri de iyi olur, sultan kötü olursa askerleri de kötü olur.

[Abdurrezzak, Musannef, XI, 221]

sinesine masıvayı sokmamaktır; asıl gayesi Sultanlar Sultanı'na doğru yolculuk etmektir. Beden ülkesi bütün askerleriyle sadece sultanın binitidir. Akıl kalbin veziridir. Allah'a giden yolda en önemli azık marifettir. Sultan beden ülkesinde kalarak ve ülkesini iyi yöneterek dünyadan geçmezse Allah'a ulaşamaz. Enginleri geçmeden yükselme çıkamaz. Hakîm Tirmizî hem Kur'an'da hem de hadislerde geçen kalp, fuad (gönül) lübb, sadr (göğüs) kelimelerini ve aralarındaki farkları izah etmek için müstakil bir kitap kaleme almış ve bu kitapta kalbi Kabetullah'a benzeterek sadrı da kalbin harem bölgesi olarak tarif etmiştir. Sultanın asıl görevi haremine masıvayı sokmamaktır. [Hakîm Tirmizî, Beyânu'l Fark, 4-5]

Kalbin haremine sokulmaması gereken masıvanın izahını başka bir hadisin yorumuna bırakarak Sevgili Peygamberimiz'in (s.a.s) en çok yaptığı bir dua ile bitirelim:

Şehr b. Havşeb der ki, bir heyet olarak Ümmü Seleme validemize giderek dedik ki:

"Ey müminlerin annesi, Allah Rasulü senin yanında iken en çok yaptığı dua ne idi?" Onun en çok yaptığı duanın şöyle bir dua olduğunu söyledi:

"Ey Kalpleri bir halden diğer bir hale çeviren Rabbim, benim kalbimi senin dinin üzere sabit kıl."

Ben kendisine:

"Ey Allah'ın Rasulü neden bu duayı çokça yapıyorsun." diye sordum. Şöyle buyurdular:

"Hiç kimse yoktur ki onun kalbi Allah'ın parmakları arasında olmuş olmasın, dileyenin kalbini düzeltir, doğru yola kor, dileyenin de kalbini kaydırır, yoldan çıkar."

Hadisin ilk ravisi Muaz sonra şu ayeti okur:

"Ey Rabbimiz bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi saptırma! Katından bize rahmet bahşet! Şüphesiz sen bağışi en çok olansın." [Tirmizî, Daavât, 89]

Yüreklere tükenmiş insanların dünyasında beden ülkesinin sultanına, kalbimize mukayyet olabilmek için insana, eşyaya, kâinata kalp gözü ile bakabilmek, gönül dili ile konuşabilmek için en çok yapacağımız dua bu olsa gerektir.

Ey kalpleri halden hale evirip çeviren Allah'ım! Kalbimize hakikat üzere sebat ihsan eyle...

Not: Bu yazı, Diyanet Aylık Dergi Mayıs 2009 sayısında yayınlanmıştır.

وَأَسْمَاءُ
عَلَيْهَا
صَلَّى اللَّهُ

Benî Âdem'in

Efendisine

Şiirlerin Efendisi Olan Na'tlar - 9

Kaside-i Bür'e

Tufan ATMACA

Kaside-i Bür'e'nin, Peygamber Efendimizden şefaât istemeyi konu edinen bölümüyle şerefyâb olacağız bu yazımızda.

Dilerseniz bir **Salâtü Tefriciye** okumakla başlayalım.

Hız. Allah'ın yüzü suyu hürmetine yarattığı Kainatın Efendisini medheden Yazıcıoğlu Ahmed Bican'ın **Envârü'l-Aşıkîn** kitabından alıntıyla başlayalım.

Bu alimler öyle bizim gibi ne alelade bir söz söylemişler ne de kitâb yazmışlardır. Onlar aşkla yaşadıkları için unutulmamışlardır. Lakin yazdıkları ve kullandıkları kaynakları okuyabilecek ne nesil ve ne de dimağ yetiştiremiyoruz. Onun için Batılı oryantalistlerin, önceki âlimlerimizin telif ettiği eserleri tercüme ederek ve bir şekilde yorumlayarak yazdıklarını ve sevdiklerini okuyarak ilim, makam sahibi olduğumuzu sanıyoruz.

Mesela İbn-i Teymiyye (d.1328), Batılı ilim

adamlarının şişirip bize sunduklarından. Halbuki bakınız, devrinin âlimleri tarafından cerh almıştır ve kıymeti harbiyesi yoktur.

Bunu bilgi olarak verdikten sonra sayfa 236-237 arasını ele alarak yazımızı güzelleştirerek devam edelim;

"İşte size Allah'tan bir Nûr ve apaçık bir kitap geldi. Allah onunla rızasını gözetenleri selâmet yollarına eriştirir ve onları izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarıp doğru yola götürür." (el-Mâide, 15-16) buyurmuştur.

Allah Teâla, Resûl-i Ekrem'i nûr yarattı ve mertebesini âli etti. O'nun hakikati, hakikatlerin özüdür, ismi bütün isimler mertebesini ve sıfatlarını câmi'dir. Ruhu, Zât-i İlâhiyye'nin nurundan, akli Esmâ-i Zât'tan, kalbi Esmâ-i Sıfât'ın tümünden ve nefsi ise bütün Esmâ-i Ef'âl'in nurlarındandır. Her yönü ihâta etmek sûretiyle Peygamberlerin Efendisi olup Allah Teâlâ

"İşte size Allah'tan bir Nûr ve apaçık bir kitap geldi. Allah onunla rızasını gözetenleri selâmet yollarına eriştirir ve onları izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarıp doğru yola götürür."

(el-Mâide, 15-16)

onu âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Nitekim âyet-i celilede:

“Biz seni âlemler ancak rahmet olarak gönderdik.” (el-Enbiyâ, 107) buyrulmuştur. [1]

İşte Âlemlere Rahmet olarak gönderilen O Yüce Peygamberi ilimler adedince salât ve selam etmemize bir diğer sebep. O izzet sahibi bir peygamberdir, O'nun gelmesiyle nice sıkıntılar insanlık üzerinden kalkmıştır. Bir hadisi kudsîde:

“Eğer Sen olmasaydın, Ben eflâki yaratmazdım” buyuran Hz. Allah'tır. [2]

Bizler mi O'nun kadrini kıymetini yücelteceğiz! Tabi ki hayır...

Üstad Abdullah Efendi'nin dediği gibi O'nunla yazılar sözler kıymet kazanır ve meclisler bereketlenir. O'nun vesile ederek, şefaatinin dileyerek yazımıza devam edelim.

24 beyitten (140–151 oluşan bu bölümden, Peygamber Efendimiz'e İmam Busirî'nin diliyle, şefaatine dair üç beytle yazımızı hitama erdirelim.

140. Beyit:

Hademtühû bi medihın estekilü bihi

**Zünûbe 'umrin medâ fi'ş-ş'ri
ve'l-hıdemi**

Allah'ın Rasulü'ne
bu kasidemle medih
ve senâda bulunmak
suretiyle hizmette
bulundum.

Bu medih ve senâ edişim
dolayısı ile halka hizmetle
geçen ömrümün günahlarına
af istemekteyim. [3]

145. Beyit:

**İn âti zenben fe mâ 'ahdi bi
müntakızın**

**Mine'n-Nebiyi ve lâ habli
bi münsarimi**

Eğer ben günah ile
gelsem dahi vefam ve ahdim Fahr-i Kainat'tan
bozulmuş,

Beni Allah Rasulü'ne bağlayan manevi ipim de
kesilmiş değildir. Yine şefaatinin ümit ederim. [4]

146. Beyit:

Fe inne li zimmeten minhü bi tesmiyeti

Muhammeden ve hüve evfe'l-halkı bi'z-zimemi

Zira Âlemlerin Fahr'i'nden benim için bir çeşit özel
eman ve sıyânet vardır ki, O da ismimin Muhammed
olmasıdır.

O irfan hazinesi olan Efendimiz, ahd ve vefakârlıkta
bütün insanların en vefalıdır. [5]

Hz. Allah bizleri başta Peygamber
Efendimiz (s.a.s), Kasîde-i Bürde müellifini
İmam Busirî ve eserini, Büyük Velileri,
Hocalarımızı nakletmeye çalıştığımız bu
yazılarımızda muvaffak kılar ve tesirini
halk eder.

İsmimiz Muhammed olmasa
şefaatinin diliyoruz, sizlerin de
dualarınızda bizleri
unutmayacağınızi
umarak tevfik diliyoruz.

Duamız tekrar ediyoruz;

Ya Rab! Kurbiyeti İnsan-ı Kâmil; ve ahiri
da'vahüm ve enilhamdülillahi rabbî'l-
âlemîn.

Bâkî ve Kevserî selamlar...

[1] H.M. Serdaroğlu - A.L. Aydın,
Envârü'l-Aşıkîn, Yazıcıoğlu Ahmed
Bican, Çelik Yayınevi, İstanbul 1991.

[2] Serdaroğlu - Aydın, Envârü'l-
Aşıkîn, Yazıcıoğlu Ahmed Bican,
p.239.

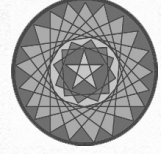
[3] R.Serin, Kasîde-i Bürde Şerhi Havas ve
Esrârı, Pamuk Yayınları, s.220-221.

[4] Serin, Kasîde-i Bürde Şerhi Havas ve Esrârı, s.227.

[5] Serin, Kasîde-i Bürde Şerhi Havas ve Esrârı, s.228-229.

Niyâzî-i Mısırî'nin

Kardeşi Ahmed Efendi'ye Mektubu

Dr. Mustafa TATCI

Büyük Türk Mutasavvıfı Hz. Mısırî (ö.1694) kardeşi Ahmed Efendi'ye Limni'den bir mektup göndermiştir. Bir hak ve hakikat ehli olan Mısırî'nin halen tazeliğini koruyan bu mektubu fevkalade manidârdır.

İnsan bu dünyaya niçin gönderilmiştir?

Ahmed Efendi'nin şahsında sorulan bu soru zihnimizde bir bomba gibi infilak etmektedir. Kütüphanelerimizde pek çok yazma nüshası bulunan bu mektubun çeviri metnini aşağıda veriyoruz:

"Gözüm nûru kardeşim Ahmed Efendi,

Binlerce özlemle selâmlar ve hayır duâlardan sonra bildirmek ve anlatmak istediğim şey şudur:

Benim cânım, ne hâl ve ne âlemdesin?

Yani demek isterim ki, insan dünyada oldukça dert ve elemden kurtulamaz. Sen, o dert ve elemden cezâ ve korku da mısın; yoksa sabr-ı cemîlde misin? Yahut dert içinde dermânı gece karanlığında gün bulanlar gibi sen de günü buldun mu? Hasta gönlün sağ; yediğin yürekte yağ olup her dağ üstü bâğ oldu mu?

Kardeşim,

Nefsini bildin mi, Rabbini buldun mu? Bunun alâmeti vardır.

Yetmiş iki millete bir göz ile bakabiliyor musun?

Bütün yaratılmışlar hepsi bir ağızdan bağırsıp "**fe eynemâ tuvellû fe semme vechullah** / Nereye dönerseniz Allâh'ın veçhi/zâtı oradadır." [Bakara/115] zâhir oldu mu?

Cemâlini hangi yüzden göreyim diyen gönüller bilmelidir ki, kırık aynalar gibi pâre pâre gerek.

Kardeşim,

Bu arsaya bî-nişân ve lâ-mekân illerinden kudret yularıyla yedilerek çıka geldin. Gözünü açıp kendini bir ulu hengâme içinde buldun. Buradaki çokluğa aldanıp, hakikatin izini kaybetme. Bu dernek çabucak dağılır; yabanda kalırsın. İzini izleyerek geldiğin kapıyı bul. Yokluk yolunda bî-nişân ve lâ-mekân illerine -ki, vatan-ı aslıdır- ulaşa gör ki, "**Hubbü'l-vatan mine'l-imân** / Vatan sevgisi imândandır"

budur. Bu yolu yitirdin ise bilene sor. Eşiklerine yüzünü koy, hizmetlerinden ayrılma ki her derdine dermân onlarda, **ehlullahta** bulunur. Kâmiller bahîl (cimri) olmazlar. Tek hemen sen tâlib ve râgıb ol. Âşık-ı sâdik ol. Azıcık yokluk ile gelersen, "**Mâ lâ aynun ra'et** / Gören hiç bir gözün olmadığı" hadisinin sırrına mazhar olursun. Dürr-i yetimlerini ve cevâhirini -ki babası oğluna göstermeye kıyamaz- hep senin eline teslim ederler.

Teksen sözlerimi anlamağa liyâkat kesbeyle. Cümle riyâzât, cümle müşâhedât -ki vardır- bunları işlemek li-zâtihi (kendisi için) değildir. Belki insân-ı kâmil sözünü anlamaya liyâkat k a z a n m a k içindir. Eğer bir kimse onların sözlerini anlaya, onun irfânı

ayn-ı mücâhededir.

Benim kardeşim,

Münasebetsiz birkaç söz söyledim. Daha düzgün söyleyebilecek zarafetim yok. Kerâmet bilecek velâyetim yok.

Karpuz gibi bir top düzdüm, önüne yuvarladım. Çevgân elinde! Hemen her nereye çekersen ve her nereye çalarsan, o semte gider, muhalefet etmez. Ammâ sen çevgânı elinden bırakıp topu kapasın ki, asil mesele budur, vesselâm..." (Sene: 1068/M.1658)

Tarih, insanlığın hafızasıdır. Yine tarih, insanoğlunun yaratıldığı andan itibaren kıyamete kadar geçirdiği ve geçireceği süreçtir. Bu sürecin bir aktörü insanın kendisi ise şüphesiz diğer aktörü şeytandır. Diğer bir ifadeyle tarih, insanlığın dünyada geçirdiği süreçte şeytana aldanmasının veya ona galip gelmesinin vakıalarıyla doludur.

Tâlût kıssası da bunlardan birisidir.

Kıssaya değinmeden önce Kuran'ın tarihe ve tarihsel sürece bakışını kısaca belirtmekte zaruret vardır. Şurası muhakkaktır ki, Rabbimiz, insanlığın yürüyüşünde taraf olduğunu belirtmekte ve tarafını Hakk olarak açıkça zikretmektedir. (Nahl, 128) Hak yolunda olanlar sâlih idealler ve inançlarla yüklü olduğu sürece onları yeryüzünde idareciler kılacağını müjdelemektedir. (Nûr, 55) Ancak idealden, ahlaktan ve dinden yoksun bozuk bir toplum haline gelinirse iktidar nimetinin onların elinden alınacağını hatırlatmaktadır.

İnsanlığın yürüyüşünde '**Hakk**' her zaman üstündür, ancak belirli zamanlarda '**bâtıl**' güçlü veya üstte olarak görülebilir. Ancak Rabbimiz şartların değişmeye mahkûm olduğunu vurgulamakta (Hac, 47-48); iman ve sabır ile şartlar ne olursa olsun mücadeleye devam edilmesi gerektiğini telkin etmektedir. (Nûr, 55) Tarihsel değişimlerin de yavaş ve beklenmedik biçimde, ayrıca yavaş bir nedenler birikimi çerçevesinde gerçekleştiğinin altını çizmektedir. Diğer taraftan zaman algısının Allah ile insanlar arasında farklı işlediğini ifade etmektedir.

(Hac, 47-48)

Rabbimiz ayrıca bir toplumu yeterince bilmez halde, uyarmadan (En'âm, 131) ve ahlaki durum yeterli olduğu müddetçe helak etmeyeceğini izhar etmektedir. (Hûd, 117) Ne zaman ki toplumda adaletsizlik, kibirlenme, zulüm ve baskı artarsa; ticari irtikâp, maddi değerlerin amaç edinilmesi husule gelirse; emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker yerine getirilmezse (A'raf, 4-5; Hûd, 116) işte o zaman kolaylık ve bolluk (lüks) içinde yaşayanların sayısını çoğaltarak tarihsel dönüşümün başlatılacağını haber vermektedir. İşte o vakit de azabın veya çöküşün geri alınmayacağı beyan etmektedir. (En'âm, 65)

Tâlût ile Calut mücadelesi, Kuran'da yer alan tarihi vakıalar arasında önemli ibretleri barındıran bir kıssadır. Vakıayı kısaca hatırlarsak şunları söyleyebiliriz:

Tâlût, Hz. Musa'dan sonra Amalikalıların köleleri haline gelen İsrailoğullarının, bu durumdan kurtulmak hususunda dönemin peygamberinden, komutası altında savaşmayı taahhüt ettikleri komutandır.

Tâlût'un ayırıcı hususiyeti, kendisini Allah'ın İsrailoğullarına komutan tayin etmiş olmasıdır. İsrailoğullarından müteşekkil ordunun başına geçen Tâlût, Calut ile karşılaşma anına kadar Allah'ın yönlendirmesi altında hareket eder.

İlk emir uzun yolculukta Ürdün Nehri'nden geçilirken suyundan içilmemesi, şayet içilecekse de çok az içilmesi yönündedir. Bu nehirden geçilirken büyük bir kitle emri ciddiye almaz ve uzun yolculuğun getirdiği susuzluğunu dindirmek sadedinde kana kana içerler.

İkinci emir nehir suyundan içenlerin ordudan ayrılması hususundadır. Geri kalan ordu uzun ve mesakkatli bir yolculuktan sonra Calut'un

ordusu ile karşılaşır. Ancak Tâlût'un ordusunda, rakip ordunun sayısal çokluğu karşısında bir kopuş daha yaşanır ve ordudan ayrılmalar gerçekleşir.

Bu şekilde rivayetlerde 300 küsur civarında kalan Tâlût ordusu ile 80.000 civarında olan Calut ordusu karşı karşıya gelir. Neticede inanan, yolculuğun her safhasında Allah'ın ve atadığı komutanının emri doğrultusunda hareket eden bir avuç inanmış insan, kendilerinden yüzlerce kat fazla sayıda olan orduya karşı savaşı ve galip gelirler. Hz. Davut'un Calut'u öldürmesi ile dağılan düşman ordusunun karşısında Tâlût ordusu, Allah'ın izni ve yardımı ile muzaffer olur. (Bakara, 246-252)

Hülasa ederek zikrettiğimiz bu olayın günümüze yansımalarını şöyle ifade edebiliriz:

Tâlût ve ordusunun yolculuğu, insanoğlunun dünya yolculuğuna benzemektedir. Bu yolculuk devam ederken Allah yerine getirilmesini veya getirilmemesini istediği emirler vermektedir. Bu emirler arasında her yerine getirilmesi istenilen yükümlülüklerin insanoğlu tarafından çiğnenmesi, onun hak yoldan sapma veya ayrılmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Tıpkı Tâlût'un ordusunda emri çiğneyenlerin ayrılması gibi. Ancak en zor anlarda dahi Allah'ın buyruklarının yerine getirenler az topluluklar olsa da çok kalabalık topluluklara Allah'ın izniyle galip gelmektedirler. Bu **Rabbimizin Sünnetullahı**'dır. Durum böyle olmakla birlikte buraya kadar ifade ettiklerimizden hareketle yakıcı ve yıkıcı soruyu soralım:

Bugün İslam dünyası olarak

masiva nehirlerinden su içmeye mi devam ediyoruz? Diğer bir ifadeyle, sayısal çokluğumuz olduğu halde Allah'ın yapmayın dediklerini mi yapıyoruz?

Esasen bu kıssa bize ashab-ı kiramı bir kez daha anlamaya sevk etmelidir. Zira onlar topu topu 500 kişi olarak Medine'ye hicret ettiler. Medine'de 1500 kişi oldular ve daha yarım asır geçmeden dönemin iki süper gücü olan Sasani ve Bizans'ı dize getirdiler. Bu sayede İslam'ı dünyaya ve zamanımıza taşıdılar. Görülüyor ki, Allah'ın vaadi tekrar tahakkuk etmiştir:

"Allah'ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice az topluluklar vardır. Allah sabredenlerle beraberdir." (Bakara, 249)

Yine bu kıssa bize güncel bir çatışmada savaşılanların inanç ve ahlakının, tek başına fiziki ve maddi unsurlardan çok daha önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca sayısal güce güvenmenin de anlamsız olduğunu teyit etmektedir. Zira çatışma da önemli olan, nicelik değil, niteliktir. Ve son olarak, kararlılığın zaferin elde edilmesinde başlıca unsurlardan birisi olduğunu hatırlatmaktadır.

O halde, Tâlût ordusu ve ashab-ı kiram gibi benzer olaylarla karşılaştığında dökülmeyen, yasakları çiğnemeyen, sabreden, davayı bırakıp gitmeyen, galibiyetin azlık-çoklukla ilgili olmadığını idrak eden, bu hususta Allah'ın yardımının en büyük etken olduğunu bilen, az da olsa inanmış topluluklar yetiştirelim.

Talut Kisasından

Günümüze Yansıyanlar

Abdulkadir MACİT

Cenâb-ı Allah'ı Sesli Zikir (Cehri Zikir) - 1

Zül-Cenâheyn

Hamd Cenâb-ı Allah'a (c.c) mahsustur.

Selam, Cenâb-ı Allah'ın seçkin kulları üzerine olsun.
Allah (c.c) sana ikram eylesin.

Ben tasavvuf ehlinin devamlı yaptığı zikir halkalarının meşruyetinden, mescitlerdeki açık zikir hakkında ve tehlil ederken sesi yükseltmek hususundaki durumları sordum. Acaba bu durum mekruh mudur, yoksa değil midir?

Cevap olarak cehrî zikri yapma riya vb. durumlarda kerahet olabilir denilmiştir. Bunun için, zikri gizli yapmayı gerektiren hadis-i şerifler vardır. İkisinin arasını bulmak şahıs, yer ve zamana göre farklı durumlar arz eder. Nitekim bu hususta Nevevî merhum, cehrî zikrin mubah oluşuna işaret eden hadis-i şerifleri toplamıştır. İşte onları bölüm bölüm açıklıyorum.

Birinci Hadis

Buharî, Ebû Hüreyre'den tahrir etmiştir. Müşârun ileyh, Resûlullah'ın (s.a.s) şöyle buyurduğunu haber veriyor. Cenâb-ı Allah (c.c) buyuruyor ki:

"Benkulumun bana olan hüsn-izannı üzerineyim. Beni zikrettiği zaman onunla beraberim. O beni kendi nefsinde anarsa ben de onu kendi nefsimde zikrederim. Şayet o beni bir

toplulukta zikrederse ben de onu o topluluktan çok daha hayırlı olan bir yerde anarım."

Toplulukta anmak ise ancak açıktan açığa, yani cehrî olabilir.

İzahı

Hadîs-i şeriften anlaşılmalıdır ki; zâkir Cenâb-ı Allah'ı sessizce içinden zikrederse, bu bir toplulukta yapılan cehrî zikirden fazilet bakımından daha azdır. Ölünceye kadar Rabbi'ne ibadet edilmekle emrolunan ve bu sorumluluğu taşıma mecburiyetinde bulunan insan, Yaradan'ına karşı tam teslim olmalıdır. Musibet ve belalara sabretmek, nimetlere şükretmek kulun görevidir. Veren de alan da Cenâb-ı Allah'tır. O, kudret ve kuvvet sahibidir. Bizlere karşı merhametli ve çok ve'fet sahibidir. Verdiğine hiç kimse mani olamaz, verdiğiinden de kimsenin zorla almaya gücü yetmez. Kâinatta her şey onun emriyle olur. Şerler gelir ve geçer, peşinden sevindirici olaylar zuhur eder. Musibetler peş peşe yağar, ondan sonra o azap bulutları kaybolur. Peşinden apaydınlık güneş çıkar.

Hadîs-i şeriften anlaşılan hususları şöylece sıralayabiliriz:

1. Kul kendini yoktan var edip yaratan Cenâb-ı Allah'a karşı hüsn-i zan üzerinde olmalıdır. İnsanın başına gelen bela ve musibetlerden dolayı ümitsizliğe kapılıp da *'artık Cenâb-ı Allah beni terk etti veya sevmiyor'*

şeklinde yese düşüp diğer emirleri bir kenara itmemelidir. İnsanı şeytan bu noktada çok çabuk aldatmaktadır. Bilakis kişi böyle anlarda metanetli olup, tamamen Allah'a teslim olmalıdır. Dua ettiği zaman kabul edildiğine, hemen olmasa bile bir müddet sonra da olsa duasının icabet göreceğine hüsni zan beslemelidir. Cenâb-ı Allah, kendisine samimiyet ve ihlas ile bağlı olan müminleri hiçbir şekilde yardımsız bırakmamış, dilek ve dualarını hemen olmasa bile bir müddet sonra kabul etmiştir. [Hadis-i şerif'i, Buharî ve Müslim, Ebû Hüreyre'den merfûan rivayet etmişlerdir.]

2. Kul, Cenâb-ı Allah'ı zikrettiği zaman Cenâb-ı Allah yardımı ile onunla beraber olacaktır. Nitekim hadiste yine şöyle gelmiştir: **"Ben, beni zikredenle beraberim."**[1]

Allah (c.c) insanlara her şeyden daha yakındır. Yeter ki ilk adımı kulun kendisi atsın. Bu adımı atmayan veya Cenâb-ı Allah'ı zikretmeyen, onu unutan gafillerden olur.

"Allah'ı unutup da Allah'ın kendilerini kendilerine unuttuğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir."[2]

3. Cenâb-ı Allah'ı kendi içinde zikretmek: Zikrullah için şartlar her zaman müsait olmayabilir. O zaman evinin bir köşesinde Cenâb-ı Allah'ı zikretmenin manevi zevkine doyum olmaz. Hele böyle bir anda Allah korkusundan gözlerinden yaş akıtmak, hadis-i şerifte de belirtildiği gibi, kıyamet günü her gözün ağlayacağı dehşet anında ağlamayacaktır.

Allah'ı tenhada zikredip de gözü yaşaran kimse[3] hiçbir gölgenin olmadığı o günde, Cenâb-ı Allah'ın himayesinde olacaktır.

Tenha ve Cenâb-ı Allah'tan başkasının duyup bilemeyeceği yerlerde kendisini zikreden kimsenin onun katında yüksek bir yeri vardır. Böyle bir zikrin derecesini Allah meleklerine bile bildirmemiş, kendi yanında mahfuz tutmuştur.

4. Bir cemaat teşkil edip zikrullahta bulunan bir cemaati, Cenâb-ı Allah o cemaatten daha hayırlı olan melekler cemaatinde yâd eder. İnsanlarda ruhu kemale erebilen bahtiyarlar vardır, sayısızdır. Bir zikir meclisinde hep iyileri toplamak mümkün olmayabilir. Tesadüfen orada bulunanlardan tut da başka başka gayelerle meclise iştirak edenler olabilir. Bu gibilerin durumuna tercümesini iki numarada verdiğimiz hadis-i şerif açıklık getirmektedir.

Zikir ehli ile zikir ehli olmayan kimseler arasında farklar vardır. Bu zahirde görülebileceği gibi, görülmeyen farklar da olur.

"Rabbini zikredenle zikretmeyen, ölü ile dirinin benzeri gibidir."[4]

[1] Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, I, 201.

[2] Haşr Sûresi, 19.

[3] Müslim, I, 715.

[4] Umdetu'l-Kârî, XXIII, 27; Keşfu'l-Hafâ, II, 197.

**"Oruç bir kalkandır;
sakın oruçluysen, cahillik
edip de kem söz söyleme-
yin..."**

[Buharî, Savm/2, 9, Müslim, Sıyâm/30]

J.B. Hilair, Kadiri Dervişlerinin Deveranı. M. D'Ohsson
'Tableau Generale de L'Empire Othoman...' Paris 1787.

Edibali Karabiyik

Kâdirîliği, Anadolu'ya Taşıyan Velî Eşrefoğlu Rûmî (k.s)

Anadolu'da yaşayan büyük velîlerden, şâir. İsmi Abdullah olup, babasınınki Eşref'tir. Babasının ismi ile şöhret buldu. Babası, Mısır'dan İznik'e göç etti. Eşrefoğlu Rûmî İznik'te doğdu. Doğum târihi belli değildir. 1484'te (H.889) İznik'te vefât etti. Türbesi İznik'tedir. Eşrefzâde-i Rûmî diye de bilinir.

Babasının terbiyesi altında büyüyen Eşrefoğlu Rûmî, önce İznik'te bulunan medreselerde çeşitli âlimlerden ders aldı. Zamanın zâhiri ilimlerinde üstün başarılar elde etti. Sonra Bursa'ya giderek Pâdişâh Çelebi Mehmed'in medresesine girdi. Burada tefsîr, hadîs ve fıkıh ilimleri üzerinde söz sâhibi olan âlimler derecesine yükseldi. Buradan mezun olunca, Bursa'da müderrislik yapan hocası büyük âlim Alâeddîn Ali'nin yardımcısı oldu.

Çelebi Mehmed Han Medresesinde bir müddet ders veren Eşrefoğlu Rûmî bir sabah vakti medrese civarında dolaşırken, zamanın velîlerinden olan Abdal Mehmed'e rastladı. Kalbinden; **"Tasavvuf yolundan bana nasîb var ise bazı alâmetler görünsün"** diye geçirek ona yaklaştı. Abdal Mehmed kendisine bakarak; **"Ey medreseli!**

Bize köfteli çorba getir" dedi. Bu söz üzerine çarşıya gidip, köfteli çorba aradı. Fakat bulamadı ve eli boş dönmek için köftesiz çorba aldı. Abdal Mehmed'e gelirken yoldaki çamurdan bir parça alarak, birkaç yuvarlak köfte hâline getirip, çorbanın içine attı. Abdal Mehmed çorbayı karıştırıp köfte bulamayınca Eşrefzâde'ye; **"Hani bunun köftesi?"** diye sordu. Daha sonra çorbayı iyice karıştırdı ve Eşrefoğlu'na uzatarak; **"Ye bunu!"** dedi. Eşrefoğlu büyük bir teslimiyet ile tereddüt etmeden çorbayı yedi. Çorbanın içine atılan çamur parçaları köfteye dönmüştü. Bunun üzerine o zât; **"Ya sen olmayıp da kim olsa gerek?"** şeklinde bir söz söyleyip oradan uzaklaştı. Eşrefoğlu bu sözlerden bir mana çıkaramamasına rağmen, tasavvuf yoluna girmesi hususunda bir işaret olduğuna inandı.

Nefsini terbiye etmek, kalp aynasını cilâlamak için kendi kendine uğraşmaya başladı. Bu yolda bir hoca bulmanın şart olduğunu düşünerek, kitaplarını dağıttı ve Bursa'da bulunan Emir Sultan'ın huzuruna gitti. Talebesi olup, hizmetiyle şereflenmek istediğini bildirdi. Emir Sultan, Abdullah'ın tasavvuf yolunun aşkıyla yandığını görünce onu evliyânın büyüğü Ankara'daki Hacı Bayrâm-ı Velî'ye gönderdi. Eşrefoğlu,

Ankara'ya gidip yeni hocasına tam teslim oldu.

Hacı Bayrâm-ı Velî hazretleri, Abdullah'daki kabiliyeti keşfederek ona nefsini terbiye edecek vazifeler verdi. Yaşı kırkın üzerinde ve büyük bir âlim olduğu halde, hocasının emirlerine **"Baş üstüne"** diyerek sarıldı. Kendisine verilen helâ temizleme vazifesini, bütün gayretiyle yapmaya başladı. Nefsinin isteklerini terk edip, istemediklerini yapmak için büyük çaba sarf etti. Bu şekilde riyâzet ve mücâhedeye devam etti. Hocası Hacı Bayrâm-ı Velî'ye on bir sene hizmet etmekle şereflendi. Bu kadar zaman zarfında hocasının; **"Üstâdın huzurunda lüzumsuz konuşmak edebe aykırıdır"** sözü üzerine, yanında bir kelime bile konuşmadı. Sadece sorulan suâllere kısa ve öz olarak cevap verir, edebe, ziyâde dikkat ederdi. Eşrefoğlu Abdullah, on bir sene içinde pek çok imtihandan geçti. Yaptığı güç işlerden hiç şikâyetle bulunmadı. Bu sabrı ve hocasına karşı muhabbeti ve hürmeti üzerine, Hacı Bayrâm-ı Velî kızı Hayrûnnisâ'yı ona nikâh ederek zevceliğe verdi.

Bir müddet daha hizmete devam eden Eşrefoğlu Abdullah, hocasından izin alarak Allahü Teâlâ'nın emir ve yasaklarını bildirmek üzere İznik'e gitti. Orada kendi iç âlemiyle baş başa kaldı. Hocasından ayrılığı onu yaktı, hasretine fazla dayanamadı ve tekrar Ankara'ya döndü.

Hacı Bayrâm-ı Velî, damadını, tasavvuf yolunda derecelerinin ilerlemesi için tekrar İznik'e gönderdi. Orada kırk gün nefsini terbiye etmesi için halvete girmesini, sonra Ankara'ya gelmesini emretti. İznik'e gidip geldikten sonra, hocasının: **"Hama şehrinde Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin torunlarından Şeyh Hüseyin Hamevî'nin huzuruna gidip, Kâdirî yolunu öğreniniz"** buyurdu. Bu emri yerine getirmek üzere hazırlığa başladı. Hanımını ve biricik kızı Züleyhâ'yı bir merkebe bindirerek, Hacı Bayrâm-ı Velî ile vedalaştı. Günlerce zahmetli ve yorucu yolculuktan sonra, Hama'ya yeni hocasının huzuruna vardı.

O gün hacdan dönen Hüseyin Hamevî, ilâhî bir ilhâm ile Eşrefzâde'nin gelmekte olduğunu anlayarak, talebelerine; **"Bugün Anadolu'dan bir er geliyor. Gidip karşılayınız!"** buyurdu. Karşılama çıkan talebeler zahmetli ve zorlu yolculuktan dolayı elbiseleri eskimiş olduğu için Eşrefoğlu Rûmî

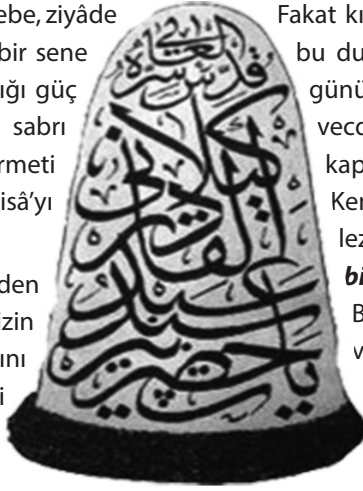
yanlarından geçtiği halde, hocalarının söylediği zâtın o olduğunu anlayamadılar. Dergâhın kapısına varan Eşrefzâde Rûmî, Hüseyin Hamevî tarafından itibarla içeri alındı. Hanımı ve çocuğu ise Hüseyin Hamevî'nin hanımı tarafından kendilerine ayrılan odaya götürüldü.

Hüseyin Hamevî, bu yeni talebesinin önce nefsin terbiye etmek üzere kırk gün halvet için bir hücreye koydu. Eşrefoğlu Abdullah, Hama'da da sıkı bir riyâzet ve mücâhedeye tâbi tutuldu. Kırk gün içinde Hüseyin Hamevî, Abdullah'a ziyâde teveccühlerde bulundu. Bir gün bir hizmetçi hücrelerine yemek götürdü. Eşrefoğlu'nu hareketsiz görünce, öldü zannedip, telaşlandı ve durumu hocasına bildirdi.

Fakat kırk gün dolmadığı için Hüseyin Hamevî bu duruma aldırış etmedi. Abdullah kırkinci günü hücreden çıkartıldığında, büyük bir vecd hâli içinde kendinden geçmiş, gözleri kapalı ve hareketsiz bir halde görüldü. Kendisini melekler âlemini seyretmenin lezzetinden ayırdıklarında; **"Sultanım bize kıydınız"** diyerek gözlerini açtı. Bu kırk günlük imtihanı başarıyla veren Abdullah, tasavvufta pek yüce mertebelere çıkmış olarak icâzetnâme aldı. Hüseyin Hamevî'nin halifesi olarak Anadolu'da **Kâdirî yolunu** yaymak üzere vazifelendirildi.

"Halk senin zâhirine de bakar. Onun için kıyafetini biraz düzeltmen lâzımdır. Şu hırkayı ve pabuçları al, giy" buyurunca, Eşrefoğlu hırkayı giydi, pabuçları da başına geçirerek; **"Hocamın verdiği pabuç ayağıma değil, başıma olsa gerekir"** dedi.

Hocasının emri üzerine yola çıkmak üzere hazırlık yaptığı sırada, Hüseyin Hamevî'nin eski talebeleri aralarında; **"Biz bu kadar zamandan beri hocamızın hizmetindeyiz. Bize himmet verilmedi. Bu Rûmî denilen ve Anadolu'dan gelen kimseye kırk günde hem himmet, hem de icâzet verildi. Bu nasıl iştir?"** diye konuşuyorlardı. Hüseyin Hamevî, Allahü Teâlâ'nın izniyle bu duruma vâkıf oldu. Talebelerini toplayıp bir konuşma sırasında; **"Yâ Rûmî! Bu kadar misafirimiz oldun. Sana bir ziyafet veremedik. Bir ziyafette bulunalım. İnşâallah ondan sonra gidersin"** dedi. Yemekler hazırlanıp, talebeleri ile yeşillik bir yere gittiler. Hüseyin Hamevî suyu bulunmayan bir yerde oturulmasını emretti. Talebeleri; **"Sultanım,**

burada su yoktur, namaz zamanı abdest almak icap ettiğinde sıkıntı çekeriz” demelerine rağmen Hüseyin Hamevî oturulmasını istedi. Talebeler hocalarının emri üzerine oturdular. Namaz vakti girince abdest almak icap etti. Hüseyin Hamevî, Eşrefoğlu hâriç bütün talebelerine su aramalarını söyledi. Talebelerin; **“Sultanım burada su yoktur”** demelerine rağmen; **“Hele siz bir arayın belki vardır”** buyurdu. Talebeler aramalarına rağmen bulamadılar. Bunun üzerine Hüseyin Hamevî; **“Rûmî! Gerçi sen misafirsin. Misafire hizmet ettirmek doğru değildir. Bir de sen ara. Belki su bulursun”** deyince, Eşrefoğlu; **“Emriniz başım üstüne!”** diyerek hemen aramaya başladı. Bir ağacın yanına gidip, teyemmüm etti ve secdeye varıp Allahü Teâlâ’ya şöyle yalvardı: **“Yâ Rabbî! Hocam su istiyor. Lütfet, su ihsân eyle”** Daha sonra başını secdeden kaldırdı. Secde ettiği yerden bir pınarın kaynakıldığını gördü. Hemen taşı doldurup hocasına götürdü. Hüseyin Hamevî talebelerine dönerek; **“Su olmadığını iddia ediyordunuz. Bakın Rûmî nasıl bulmuş!”** dedi. Talebeler hemen suyun bulunduğu yere gittiler. Suyun daha yeni çıkıp akmaya başladığını görünce, hocalarının Eşrefoğlu’na himmet etmesinin sebebini anladılar.

Hüseyin Hamevî, Abdullah’ı Anadolu’ya uğurladıktan bir müddet sonra, arkasından baktı ve: **“Abdullah-ı Rûmî koca bir deniz imiş. Bizde bulunan her şeyi çekip sinesine aldı”** buyurdu. Çocukları ile birlikte Ankara’ya giden Abdullah-ı Rûmî, kayınpederi Hacı Bayrâm-ı Velî’nin yanında bir müddet daha kaldıktan sonra İznik’e gitti.

İznik’te önceleri münzevî, yalnız bir hayat yaşayan Eşrefoğlu, şan ve şöhretten hiç hoşlanmazdı. Kimsenin dikkatini çekmeden fakirâne bir hayat

yaşadı ve insanlardan uzak kalmaya çalıştı. İznik’e Hama’dan bir zâtın gelmesi ile durum değişti. O zât herkese Eşrefoğlu’nun menkıbelerini anlatmaya başlayınca, İznik halkı kendisine hürmet ve itibar göstermeye başladı. Bundan rahatsız olan Eşrefoğlu Rûmî dağlara çekildi, tekrar uzlet hayatına başladı.

Dağlarda dolaşırken bir köylü onu gördü ve suçlu sanarak yakaladı. Gayesi onu teslim edip mükâfat almaktı. Fakat onun şöhretini duyan köylünün annesi, kendisini tanıyınca mesele anlaşıldı, köylü ve annesi de Eşrefoğlu’na talebe oldu. Bunun üzerine İznik’e dönen Eşrefoğlu asıl vazifesi olan insanlara doğru yolu anlatmaya başladı. İlk talebesi olan ve kendisini yakalayan köylü O’nun için Pınarbaşı denilen yerde bir dergâh yaptırdı. Eşrefoğlu Rûmî burada talebelerine ders vermeye, Kâdirî yolunu yaymak için çalışmalarına başladı. Talebelerinin nefsinin terbiye etmek için, riyâzet ve mücâhedeler yaptırmaya, gurur, kibir, ucb gibi kalp hastalıklarından kurtarmaya büyük gayret gösterdi.

Bir gece Eşrefoğlu Rûmî dergâhında ibâdet ediyordu. Bu sırada bir ışık peydâ oldu. O ışıktan şöyle bir hitap duyuldu: **“Ey kul! Dile benden ne dilerse. Bütün haram olan şeyleri sana helâl kıldım”** Eşrefoğlu bir anda Allahü Teâlâ’nın izni ile sesin sâhibi olan şeytanı yakaladı. Avucunun

içinde sıkıyaya başladı. O anda şeytan;

“Yâ şeyh! Ne yapıyorsun? Allah bana kıyâmete kadar mühlet vermiştir. Sen ise beni öldürmek istiyorsun” deyince, Eşrefoğlu: **“Ey mel’ûn! Sen benim talebelerimin ve dostlarımla imanlarına kast etmeyeceğine dair söz verirken, salarım”** dedi. Şeytan da; **“Onların imanlarına kast etmeyeceğime söz veriyorum”** dedi. Bunun üzerine Eşrefoğlu Rûmî; **“Ey mel’ûn! Allahü Teâlâ ile olan ahbine vefâ etmedin. Benimle olan ahbine mi vefâ edeceksin. Bildiğin şeyden geri kalma”** dedi ve saldı. Talebeleri;

İznik’te önceleri münzevî, yalnız bir hayat yaşayan Eşrefoğlu, şan ve şöhretten hiç hoşlanmazdı. Kimsenin dikkatini çekmeden fakirâne bir hayat yaşadı ve insanlardan uzak kalmaya çalıştı. İznik’e Hama’dan bir zâtın gelmesi ile durum değişti. O zât herkese Eşrefoğlu’nun menkıbelerini anlatmaya başlayınca, İznik halkı kendisine hürmet ve itibar göstermeye başladı. Bundan rahatsız olan Eşrefoğlu Rûmî dağlara çekildi, tekrar uzlet hayatına başladı.

“Onun şeytan olduğunu nereden anladınız?” diye sorunca; **“Bütün haramları sana helâl kıldım, deyince anladım. Çünkü Allahü Teâlâ'nın haram ettiği şeyler zâta mahsus değildir. Kıyâmete kadar bâkidir”** buyurdu.

Eşrefoğlu'nun gayretli çalışmaları ve büyüklüğü çevreden işitilmeye başlandı. Bursa'dan, İstanbul'dan ve diğer vilâyetlerden akın akın gelip talebesi olmakla şereflenmek isteyenler çoğaldı. Hatta Sadrâzam Mahmûd Paşa, onun talebesi olmak isteğinde bulundu. Onun yoluna girdi. Abdullah-ı Rûmî hazretleri, talebeleri arasında en ileri olan Abdürrahîm Tırsî'yi yerine halîfe, vekil bıraktı ve kızı Züleyhâ ile nikâhladı.

Abdullah-ı Rûmî, Fâtih Sultan Mehmed Han'ın İstanbul'u fethinden önce **Müzekkin-Nüfûs** isimli bir kitap yazdı. Bundan ayrı olarak **Tarikatnâme, Delâil-ün-Nübüvve, Fütüvvetnâme, İbretnâme, Mâzeretnâme, Elestnâme,**

Nasihatnâme, Hayretnâme, Münâcaatnâme, Cinânü'l-Cenân, Tâcnâme, Esrâru't-Tâlibin gibi eserleri vardır.

Dîvânında pek güzel şiirler, kasîdeler bulunmaktadırlar. Yunus Emre'nin şiirleri tipinde şiirler söylemiştir. Şiirlerinde, **“Eşrefoğlu Rûmî”** mahlasını kullanan Abdullah-ı Rûmî daha çok öğüt tarafındadır. Halk arasında en çok söylenen ve en meşhur şiiri **“Tövbeye Gel”**dir.

Gözün Aç

Gözün aç imdi uyan
Tevbeye gel tevbeye
Gaflet uykusuna kan
Tevbeye gel tevbeye

Nice bir nefis arzusu
Nice dünya kaygusu
Ya nice nice isyan
Tevbeye gel tevbeye

Ey dünyayı cem' eden
Sonra koyuban giden
Olmadın sen peşiman
Tevbeye gel tevbeye

Verme dünyaya gönül
Nefsi ko Hakk'a ol kul
Tab ziyarı assı sen
Tevbeye gel tevbeye

Eşrefoğlu Rumi (ks)

Dr. Zafer Tortum

İlahi Deryadan İnciler

vesile
o l a n

Müslüman âlimler tıp ilminin kaynağının ve ana kurallarının vahiy yoluyla insanlara bildirildiğini kabul etmişlerdir. Peygamberlere (s.a.s) vahiyle temel ilkeleri bildirilen tıp, daha sonra tecrübe, gözlem ve kıyasla geliştirilmiştir. Aslında biz sevgili Peygamberimizi (s.a.s) tabib-i kulûb, yani inançsızlıktan ruhları ve dünyaları kararmış insanlara hayatlarını değiştiren ve ebedî kurtuluş getiren **"kalblerin tabibi"** olarak tanırız.

Peygamber Efendimizin insan sağlığıyla ilgili tavsiyeleri, görüşleri ve uygulamalarına **Tıbbi Nebevi** (Peygamber Tıbbi) diyoruz. Peygamberimiz günlük hayatın içinde, sohbet toplantılarında ashabını ve ailesini uyarıyor ve bilgilendiriyordu.

Allah Resûlü (s.a.s), tedavinin tecrübî yönüne işarette bulunduğu gibi manevi yönüne de dikkat çekmiştir. Tıbbi tedavinin yanında dua ile yapılan tedaviyi de (**rukye**) tavsiye etmiş ancak bunun yalnızca Allah'ın isimlerinin anılarak ya da Kur'an-ı Kerim'deki şifa âyetleri okunarak yapılması gerektiğini göstermiş, bâtil inanç ve hurafelere kapı aralanmasına izin vermemiştir. Bir hadislerinde **"Size şifalı iki şeyi bal ve Kur'an'ı tavsiye ederim."** buyurarak, âyetlerin şifa maksadıyla okunmasının caiz olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca rukye maksadıyla Fatiha suresini okuyarak, bir hastanın şifa bulmasına

Ebû Sa'îd el-Hudrî'yi (r.a) takdir ederek, Fatihâ'nın şifa maksadıyla okunmasını onaylamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in tıbbî dair hadislerinin bir bölümü genel tıp konularına, fakat pek çoğu koruyucu hekimliğe, bir kısmı da tedavi edici hekimliğe ait ilaç tariflerinden ibarettir:

"Allah derdi de çareyi de verdiği gibi, her dert için bir ilaç yaratmıştır. Bu sebeble tedaviye devam ediniz. Fakat haramla tedavi etmeyiniz." [Ebû Dâvûd, Tıbb/11]

Sa'd b. Ebî Vakkas hastalanmış, Hz. Peygamber (s.a.s) de ziyaretine gitmişti. Onu hasta halde yatar görünce:

"Haris bin Kelede'yi çağırın, O iyi bir hekimdir, sizi tedavi etsin." buyurmuştur. [Ebû Dâvûd, Tıbb/12]

Peygamber Efendimiz: **"Lanetlenmiş iki şeyden sakının"** buyurunca, "Ya Rasulallah o iki şey nedir?" dediler. Şöyle cevap buyurdu:

"İnsanların gelip geçtiği yola ve gölgelendiği yere abdest bozmaktır." buyurdu. [Müslim, Tahâret 68; Ebû Dâvûd, Tahâret 15; Ahmet bin Hanbel, Müsned 2/372]

"Sizden biriniz durgun suya bevl etmesin." [Buhârî, Vudû'/68; Müslim, Tahâret/94, 96; Ebû Dâvûd, Tahâret 36]

"Hastayı üç gün geçmeden yoklamayınız."

[Râmuz el-Ehâdis, 2/489]

“Bir yerde veba olduğunu işitirseniz, oraya girmeyiniz. Bulduğunuz yerde veba vukua gelirse, oradan ayrılmayınız.” [Buhârî, Tıbb/30; Müslim, Selâm/92, 93, 94, 98, 100]

“Cüzzamlıyla aranızda bir mızrak boyu mesafe olduğu halde konuşunuz.” [Râmuz el-Ehâdis, 2/471]

“Size ne oluyor ki, dişleriniz sararmış olduğu halde yanına geliyorsunuz. Misvak kullanınız.” [Ahmed b. Hanbel, Müsned 1/214]

“Allah temizdir, temizi sever. Etrafınızı temizleyiniz.” [Tirmizî, Edeb/41]

“Yiyecek ve içeceklerinizin kaplarının ağzını açık bırakmayınız.” [Müslim, Eşribe 96, 98; Ebû Dâvûd, Eşribe/22; Tirmizî, Et’ime/15]

“Oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız.” [Fezû’l-Kadir, 4/212]

“Beş şey fitrattandır: Bıyıkları kesmek, kasık kıllarını tıraş etmek, koltuk altı kıllarını yolmak, tırnakları kesmek ve sünnet olmak.” [Buhârî, Libâs/63, 64; Müslim, Tahâret/49, 50]

Şimdiye kadar zikredilen hadis-i şerifler, genel tababet ve koruyucu hekimliğe dair seçtiklerimizdir. Biraz da tedavi konusunda örnekler verelim.

“Şifa üç şeydedir: Bal şerbeti içmek, hacamat vurmak, dağlamak.” (Dağlama daha sonra men edilmiştir.) [Buhârî, Tıbb/3; Ahmed b. Hanbel, Müsned 1/246]

“İsmid (sürme taşı) çekin. O gözü açar ve kirpikleri besler.” [Tirmizî, Libâs/23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/476]

“Çörek otu ölümden başka her derde devadır.” [Buhârî, Tıbb/7]

Gözü ağrıyan birisine Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) **“Sabur ile tedavi et”** buyurdu. [Müslim, Hac 89, 90]

“Ud-u hindi (kustu hindi) kullanmaya devam ediniz. Onda yedi türlü şifa vardır.” Uzre, (bademcik iltihabında) boğaza üflenir. Zatülcenbde hastaya içirilir. [Buhârî, Tıbb/10; Müslim, Selâm/86,87; İbn Mace, Tıbb/12, 17]

Peygamber Efendimiz (s.a.s) baş ağrısından şikâyet eden bir kimseye kan aldırmasını tavsiye etmiştir. [Müslim, Selâm/71]

Hz. Peygamber (s.a.s) vücut ısısı yükselen bir kadının su ile serinletilmesini tavsiye etti. [Müslim, Selâm 82]

Hz. Peygamber (s.a.s) dövme yaptırmayı yasaklamıştır. [Buhârî, Tıbb/26, Libâs 86; Ebû Dâvûd, Libâs/8]

Bugün Hz. Peygamber (s.a.s)’in tıbbî hadisleri, yukarıda ifade edildiği gibi tıbbî telakkilerimize uygunluk göstermektedir. Bu hadisler, tıp sahasındaki bugünkü gelişmelerden asırlar önce ifade buyrulduğu için, bir tıbbî hikmet, hatta tıbbî mucize telakki edilmelidir.

Hz. Peygamber’in (s.a.s) amacının, bu hadisleriyle insanları hayır ve iyiliğe teşvik, kötülükten de sakındırma konusunda kendi sağlığıyla ilgili uygulamalarla da örnekler verdiği dikkati çeker. Bu tedbirler, modern tıbbin üzerine basarak vurguladığı ve çeşitli dillerde farklı şekillerde ifadesini

bulan **"sağlığı korumak, ilaç kullanmaktan daha iyidir"** ilkesiyle tamamen örtüşmektedir.

"Hıfzı's-sıhha" denen koruyucu hekimliğin gayesi, insanları hastalıklara karşı korumaktır. Hastalıklara karşı korumanın da temel kaidesi **"temizlik"**tir. İnsanlık âlemine gerçek anlamda koruyucu hekimliği bahşeden İslâmiyet'tir. Ortaçağ Avrupa'sına tuvalet ve banyo alışkanlığını öğreten de Müslümanlardır.

Batıda 542'de ortaya çıkan veba salgını, mahiyeti bilinmediğinden, kırk sene devam etmiş, milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuştur. Bu tarihten 1862 yılına kadar yirmi beş veba salgını zuhur etmiş; Avrupa nüfusunu yarıya indirmiştir. Halbuki beri tarafta, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyuruyordu:

"Bir yerde tâûn (veba) bulunduğunu işitirseniz oraya girmeyin. Bulduğunuz yerde meydana gelmiş ise oradan da ayrılmayın." [Buhârî, Tıbb/30; Müslim, Selâm/92]

Avrupalı doktorların yüzlerce sene sonra, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önleme konusunda keşfedebildikleri **"karantina"** usulü Resûl-i Ekrem (s.a.s) tarafından konmuş bulunuyordu.

İslâm tıbbı, hastalıklardan korunmaya, hastalıkları tedavi etmekten daha fazla önem verir. Modern tıbbın ulaşmak istediği nihâi hedef de budur. Bunca teknik imkânlarla rağmen hâlâ çoğu hastalıkların mahiyeti bilinmemekte, bunlara **"medeniyet hastalıkları"** adı verilen yenileri

eklenmektedir. Hasta insanlar elbette tedavi edilmelidir;

ancak asıl hedef, hastalığa yol açan sebepleri ortadan kaldırmak olmalıdır. İslâmiyet getirdiği prensiplerle, hastalıklarla mücadelenin temel esası olan temizliği emretmiştir:

"Allahdatemizlenenleri sever." [Tevbe, 108]

"Temizlik, imanının yarısıdır."

[M ü s l i m , Tahâret/1]

Abdullah b. Mes'ûd(r.a) Müslüman Oluşu

Abdullah b. Mes'ud; Peygamberimizin (a.s) Dâru'l-Erkam'a girip halkı İslâmiyete gizlice davete başlamasından önce, Saîd b. Zeyd ve zevcesi Fâtıma Hatunun Müslüman oldukları sırada Müslüman olmuştur.

Abdullah b. Mes'ud der ki:

"Ben, Ukbe b. Ebi Muayt'ın davalarını güden bir gençtim.

Bir gün, Hz. Peygamber (a.s) ile Ebû Bekir, bana uğradılar:

'Ey delikanlı! Yanında, bize içireceğin süt var mı?' diye sordular.

'Evet, var! Fakat ben emanetçiyim! Size süt içirmeye mezun değilim' dedim.

Peygamber (a.s):

'Üzerine koç çekilmemiş bir davar var mı yanında?' diye sordu.

'Evet, var' dedim ve onu yanlarına götürdüm.

Peygamber (a.s) onun bacaklarını ayırdı. Memelerini eliyle sıvazlayıp dua edince, memeleri sütle doldu.

Ebû Bekir ona içi çukur sıcak bir taş (kap) getirdi.

Peygamber (a.s) sütü

onun içine sağıp içti. Ebu Bekir de içti. Ben de içtim.

Peygamber (a.s) sütlü memelere:

'Derlenip toplan!' buyurunca, memeler eski sütsüz haline döndü!

Hemen, Müslüman oldum.

Bundan sonra, Peygamber'e (a.s) gidip:

'Yâ Rasûlallah! Şu güzel, tatlı Kelamdan, şu Kur'ân'dan bana da öğretsen a!' dedim.

Peygamber (a.s) başımı okşadı ve:

'Allah, sana rahmetini ihsan etsin Allah, öğrenmek istediğin şeyi sana mübarek kılsın! Hiç şüphesiz, sen, öğretilmiş, çok bilgili bir genç olacaksın' buyurdu.

Bizzat Rasûlullah'ın ağzından yetmiş süre ahz ve hıfz ettim ki, bu hususta hiç kimse benimle çekişemez!

Kur'ân Kerîm'in kalanını da, Rasûlullah'ın ashabından ahz ve hıfz etmişimdir."

“İnsanlara;
Güzel Ahlâkın Gereğine Göre Davran!”
(Hadis-i Şerif)

Ayşe DEMİRCİOĞLU

Son peygamber Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s), O'na binlerce salat ve selam olsun **“İnsanlara güzel ahlakın gereğine göre davran!”** (Tirmizî, Birr, 55) buyurmuştur. Seçtiği her kelimedede bile ne kadar hikmetler bulunduğunu bu yazımızda kısaca beyan etmeye çalışacağız.

Peygamber Efendimiz, ilk başta muhatabımızdan bahsediyor. Biriyle konuşurken, birinden bahsederken öncelikle o kişinin geçmişini ve halini bilip öyle konuşmalıyız.

“İnsanlara akılları nispetinde konuşun!” (Ebû

Davud, Edeb, 20; Münâvî, Feyzü'l-Kadir, 3/75) diyorsa eğer Peygamberimiz, biz de muhatabımız kim ise, onun anladığı dilden konuşmalıyız. Efendimiz de dikkati buna çekmek için kelime olarak “nâs” demiştir.

Peki o “nâs” kimdir? Kime karşı nasıl muamelede bulunmalıyız?

Nâs **insanlardır**. İnsan dediğimizde iki eli iki gözü kulağı, ruhu olan varlıktır. Bu çok geniştir: İster Müslüman, kâfir, putperest, mecûsi, musevi, hristiyan, yaşlı-genç, kaba-kibar, kadın-erkek, olsun fark etmezdir. Dikkat edelim Efendimiz burada

sadece Müslümanlar, sadece namaz kılanlar, veya sadece takva sahipleri demiyor. Bütün insanlara, ayırt etmeksizin her insana, her şahsa karşı alınacak tavrı. Allah'ın "**Rahman**" isminin anlamı "**bütün insanlara merhamet etmesi**" demektir. Bu hadis-i şerifte bir manada buna işaret edilmektedir. Allahü Teâlâ, Rahman ismiyle bütün insanlara merhamet ediyor, bizler de beşer olarak, kul ve insan olarak hem Allah'ın isminin tecellisi ile hem de Efendimizin Sünneti gereğince buna uymalıyız.

Muhatabımızı öğrendikten sonra gelelim davranış tarzımıza. Efendimiz "**bi hulukin hasen**" buyuruyor. Yani güzel ahlak anlamına geliyor. Sözün sahibi Efendimiz, gizliden kendine işaretten güzel ahlakın kendinde bulunduğu için bu mana yüklü sözü söylüyor. Ki O (s.a.s) yeryüzüne güzel ahlakı tamamlamak için gönderilmiştir. Güzel ahlak, Efendimizin eşsiz ahlakı olan Kur'an ahlakıdır. Nitekim Hz. Ayşe validemize O'nun (s.a.s) ahlakı sorulduğunda, Validemiz:

"Siz Kur'an okumuyor musunuz? O'nun (s.a.s) ahlakı, Kur'an idi" buyuruyor.

Peygamberimiz kendinden bahsederken:

"Beni Rabbim terbiye etti, ve ne güzel terbiye etti" buyurmuştur. Allahü Teâlâ ise O'nun (s.a.s) ahlakını Kalem suresinin 4. ayetinde **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin"** buyurarak Nebiler Nebisinin o güzel ahlakını övmüştür.

Nedir güzel ahlak? Güzel ahlak, insanlara Allah rızası için iyi davranmaktır, geçimli olmak, güler yüzlü olmak, iyilikte bulunmak ve daha nice müspet, ahsen olan huyları içermektedir. Yani, **Sünnet-i Seniyye...**

Güzel ahlakı kısaca tanımladık. Asıl **güzel ahlakın gereğine göre** davranmak nedir, inceleyelim. Fıtraten, İslâmen en uygun ve gerekli olan davranış biçimidir. Güzel ahlaka göre insanlara davranmak, gereğine göre uygun davranmaktır. Taş atana gül uzatmaktır, lakin taş atana taş

atılsa, güzel ahlakın gereğine göre ters düşer...

Bunda en güzel örnek elbette sözün sahibi olan Rasûl-i Kibriya'dır. Ki O (s.a.s), Kâbe'de namaz kılarken, mübarek başına leş atılmasına rağmen, ne aynı muamelede bulundu, ne de kötü bir davranış sergiledi. O'nun gibi susmalı, sabretmeli ve Allah rızası için **"güzel ahlakın gereğine göre"** hareket etmeliyiz... Yüce Allah bize içimizden bir Rasûl gönderdi.

Bize örnek, bize önder... Oturuşu, kalkışı, konuşması, susuşu, davranışların en ince detayına kadar bize öğretti.

Rabbim, bizleri kendisine layık bir kul, Rasûl'üne layık ümmet eylesin.

Ahlakımızı Kur'an ahlakıyla ahlaklandırın ve o güzel ahlaka göre ömrümüzün son anına kadar yaşamayı bizlere nasip etsin. Âmin...

**Nedir güzel ahlak?
Güzel ahlak, insanlara Allah rızası için iyi davranmaktır, geçimli olmak, güler yüzlü olmak, iyilikte bulunmak ve daha nice müspet, ahsen olan huyları içermektedir. Yani, Sünnet-i Seniyye...**

Ankâzâde Köstendilî Halîl Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye 5. Mektubu

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salat ü selâm olsun...

Evvelce nurunu gördüğüm, ezelden yâr ve karındaşım olan İhsan Efendi oğlum!

İnsanın imân ve akâidi, amellerinden zâhir olduğu gibi lisânından ve kaleme aldığı satırlardan dahî belli olur. Kelâmı, lisânı seçme tarzından zâhir olduğu gibi bazen kelimeleri, satırları düzgün dahi olsa erbâbı, ferasetle dinleyip okuduğunda sadrındaki nifâkı veyahut aşk u muhabbeti hemencecik fark eder. Üslûb-i lisân aynıyla insandır. Lâkin Cenâb-ı Ali kerremallahu vechehu buyurur ki: **“Sadecce sözlerin ifade ettiği şeye bakmayınız. Onu ifade eden zâtın da ahvâline ve niyetine ferasetle bakınız. Yoksa hata ederseniz, aldanırsınız.”** Daha evvelce de arz ettiğim bu sözü şikâyetten değil memnuniyet vesilesiyle söylüyorum. Zira satırlarınızda, sadrımızdaki muhabbetin alâmetlerini, adım adım kemâle gidişinizi dua ve niyâzla görmektedirim.

Hak nedîmi İhsan Efendi oğlum, ilk mektupta zât-ı âlînize ifade eylediğim tezkiye-i nefis meselesi o zamanın şartlarından dolayı pek etraflıca anlatılamamış idi. Göndermiş olduğunuz mektuptan bu hususta bazı işaretleri ve remizleri beyân etmenin lüzûmuna kanaat getirdim. Zira belagat, yerinde, mevkiine, zaman ve zemine uygun ifadede bulunmaktır. Tezkiye-i nefis her makamda lâzımdır ve her makamın da kendine ait bir niyeti ve usûlü vardır. Bunları malûmat olarak versek de neticede hal ile bilinir. Bir kişi bunları bilmekle mürşid olmaz. Amma en azından yanlışa sevk etmez ve sevk olunmaz. Mürşid bu halleri görmeli ki irşad edebilsin. Mübtedî dervîş (seyr ü sulûka yeni başlamış kişi) Allah'ın menhiyatından sakınır, emirlerine imtisal eder. İbadet, haram, helal olarak dini hayatına tanzim eder ve bu tatbikata mâni olan engelleri ortadan kaldırmaya gayret eder. Bu **menhiyat** denilen

(Allah'ın yapmayın diye buyurdıkları) ve emirlerine itaat herkesçe malumdur. Dervîş değil, keşiş bile bunları bilir.

İlk safhadaki tezkiye-i nefis böyle olur. Amma dikkat edile. Evvelce menhiyatını zikrettim. Zira günahı terk, isyandan uzak kalmak, Allah ve Resûlü'nün sevmediği bir fiil terk etmek hem ibadetten evvel gelir hem de ibadetten üstün bir ameldir.

İkinci safhadaki tezkiye-i nefis, kalpteki menhiyata meyli kaldırmak, kalpten geçen hayırlarda acele etmek, tecil etmemek demektir. Zira nefis kalpten yüz bulur da şımarıverir. Menhiyatı ibadet gibi işler de **peşimân** bile olmaz. Kişi, kalbimden geçti, amelimden zâhir olmadı derse muhakkak emmâre sıfatı üzere dibi boylar. Zira edeb kalptedir. Bu safhada dervîş, etrafında gördüğü çirkinliklerin, gayr-i meşru hallerin kendisine işaret ettiğini tefekkür edip **murakabe** (karşılıklı kontrol) makamında olmalı. Yani bakmalı, eğer o halleri gördüğünde kendisinde bir meyil varsa hemen kalpten onu tasfiyeye çalışmalı. Zira o muhakkak zemin bulduğunda vücûd bulacaktır. Bu dahî ancak zikirle, sohbetle, rahatı terkle mümkündür. Şunu da unutmamalıdır ki; o hataları görmesi kendisinin de o hatalara düşeceğine işarettir. Öyle olmayaydı görmek dahî nasîb olmazdı.

Üçüncü mertebede dervîş, yaptıklarına tövbe etmekten ziyade kalbinden geçirdiklerine istiğfar eder. Bu makamda nefis, ibadet ve taatın evvelinde ve sonrasında kendi payını istemeye başlar. Meselâ; zikirden sonra gevşeklik hali, huşû u huzurla namaz kıldıktan sonra dünyaya ve mâlâyaniye dalma düşüncesi hatıra geliverir. Bu makamda şeytanla nefis daha çok büyür ve birbirleriyle daha sıkı yardımlaşır haldedir. Evvelki mektuplarımda beyân eylemeye gayret ettiğim gibi ilhâmâtın başladığı bir kalb çok tehlikeli bir zeminde kendisini bulur. Ziyade dikkat

etmek lazımdır. İnşirah suresindeki ayeti hemen hatırla ki, Habîb-i edîbinin nezdinde cümle âleme beyan ettiği ayet-i kerimede bu âlemdeki insana da hitâb vardır. **"Fe izâ ferağte fensab ve ilâ rabbike ferğab / Allah Teâlâ'nın rızasına muvafık bir ameli işleyip tamam ettikten sonra hemen rızası bulunan başka bir işte sebat ederek doğrul, yeni bir işe koyul. Rağbetin ve niyetin Rabbine olsun."**

Fefhem! (Düşün, tefekkür et!) O sebepten sâlik bu makamda **"Hû hû"** deyu gayret eder. Gayret, meydan terbiyesinde önemli bir ıstılahtır. Bunun dahi üzerinde düşünürsen bu makamın sırrı keşfolur. Ve yine bu makamda günahlarıyla da sevaplarıyla da Allah nezdinde hiç olduğunu tefekkür etmek tezkiye-i nefsin şartındandır. Eğer sâlik, üçüncü derecede halkta gördüğü iyiliklerin Hak'tan, halkta gördüğü kötülüklerin nefsinden olduğunu idrak ederse Hak mazharı olur. Bu dahî dervişin hakikî aşka adım attığı makamdır. Nefsin tezkiyesiyle uğraşmak fikri dahi o dervişi terk eder. Nefsiyle ruhunu, kalbiyle şuurunu tefrik edemez. Ne denirse onu yapar. Amma kim ne derse onu değil. O ne derse onu yapar. Kast olunan bu makamın erbâbı tarafından bilinir.

Bundan sonra sâlik, kendi muhayyilesinin, niyetlerinin ve amellerinin tayini için nefsin muhafaza makamındadır. Yabanî bir atı serbest bırakmazlar. Onu tutuş şekli ayırdır, bir de terbiye olan at vardır. Onu tutuş şekli daha ayırdır. Azgın bir hayvana gem vurulmasıyla, terbiyeli bir bineğe gem vurulması, semer giydirilmesi aynı mıdır? Tabî ki değildir. Derviştaki o mana şahsiyet olarak tezahür etmeye başlar. Evvelki hallerde de bu şahsiyetten eser vardır. Lâkin takliddir. Sahibi dahî kendisi değildir. Amma şimdi tahkikî olmuştur. Bu emanet kendisinden sorulacaktır. Binâenaleyh kâmil kişinin emanetten mesuliyeti cahil kişinin ve nâkis kişinin emanetten mesuliyetine benzemez. Evvelki imandan mesuldür veyahut İslâm'dan. Amma şimdi ihsan makamının mesuliyeti mevzu bahistir. Cenâb-ı Hakk'ın inâyeti ile kişi Allah'tan razı olduğunu zâtî ile sıfatıyla ve ef'aliyle

ortaya koyar. Kendi dahî aradan çekilir.

Pek kıymetli evlâdım, bu mevzua devam etmeden evvel sağda solda konuşulan bazı sözlere cevap vermek belki ileride de şahit olursun deyu hatırıma geldi. Şimdi bazıları derler ki: Efendim makamat, şeriat, tarikat, hakikat, ma'rifet değildir. Ma'rifet evvel gelir, hakikat sonucudur. Zira aslanan hakikattir. Biz de deriz ki: Şeriatın, tarikatın, hakikatin aslı ma'rifet olarak kendisini gösterir, zâhir olur. Hakikatin hakikatine varanlar zaten Kerîm olanın kerîmliğinden hakkıyla nasibdar olanlardır. Bu hal ma'rifet ile zâhir olur. Yani ma'rifet makamı, hakikat bilindikten, bulunduktan ve olunduktan sonraki makamdır. Sen buna ister hakikat de ister ma'rifet de. Yoksa kastedilen

ma'rifet, kişinin velayet makamı değildir. Ma'rifet-i Hak'tır. Hakkın kendisini ayan beyan mir'atte göstermesidir. Hz. Muhammed (s.a.s) serâpâ (baştan ayağa) Hakikat'ın ma'rifetidir. Şeriatteki sır, ol makamda zâhir olmuştur. Aynı kıyamette yani nihayette cümle sırların zahir olması gibi. Bu vecheden tefekkür edilirse Efendimiz'in (s.a.s) teşrifi sırr-ı Muhammedî'den feyz alanlar için zaten kıyamettir.

Fefhem! (İdrak et, düşün!) Bazıları da derler ki; *"Efendim, kudbiyyet evveldir. Kurbiyyet sonradır."* Bunun dahî cevabını vermiştik. Lâkin şimdi tekrar

etmek icâb eder. Orada zikredilen kudbiyyet vazife icâbı iş yapmak değildir. Yakınlık yani kurbiyyet, mûcibince amel etmektir. Zira kuldân istenen hangi makamda olursa olsun o makamın icâbına göre amel etmektir. Sâfiyye'ye erişince amel munkat' olur mu? Veyahut tasarruf sâkıt olur mu? (Amel yapmaktan uzaklaşabilir mi? Halifetullah olarak vazifeli olduğu sahada yetkisini kullanmamazlık edebilir mi?) Tabî ki olmaz. Esas ondan sonra hizmete liyâkat vardır.

Herkesten çok, daha çok gayret etmek icâb eder. Amma gayret-i Hakk'tır, halk değildir. **"Yeryüzündeki âdil sultanlar Cenâb-ı Zülcelal'in** gölgesi gibidir." denilmiş. Anlaşıldı ki bazı kimseler bu sahanın kelimelerini kendi lügatlerindeki kelimelerle

*Üçüncü mertebede
derviş, yaptıklarına
tövbe etmekten ziyade
kalbinden geçirdikle-
rine istiğfar eder. Bu
makamda nefis, ibadet
ve taatın evvelinde ve
sonrasında kendi payı-
nı istemeye başlar.*

karıştırıyorlar. Böyle giderse sâfiyye makamını Sâfiye Hanım'ım evinde zannedecekler. Cenab-ı Hak, nefsiyle oynasarak çamurda kalan merkep olmaktan bizleri muhafaza eylesin. Kişi söz dinlemekle ve kendisinden evvelkilerin irfanını beğenmekle, takdir etmekle mesafe kateder. Yoksa kendi yolunu kendi çizer, kendi kat eder.

Muhterem İhsan Efendi Oğlum, işte sizin mektubunuzda beyan ettiğiniz hal, en son anlattığım sâlikin haline muvâfıktır. Bu halleri uzun uzun yazmışlar. Bazen "lâ" dan illâ'ya geçmeyi izâh için, bazen kalp makamlarının tafsilatı için, bazen de "itlak" meratibini beyan için birçok risaleler ve sohbetler yazmışlar. Arz eylediğim gibi bunlar ancak görülünce anlaşılan hatta görüldüğünde bile izahı kişiye özel hallerdir. Bu hallerin tefsiri ve tafsili için ayrı bir ihtisas gerekir. Bu sahanın mütehasıslarına "pir" denir veyahut pîri ile hemdem olmuş hem mükemmel hem mükemmil mürşid denir. Meselâ; öyle bir an gelecek ki, tezkiye eylemeye çalıştığın nefsin dahi onu tezkiye etmek isteyenden efdal olduğunu göreceksin. Nefsin, şehvetten yana gördüğün zevkin şefkat nazarıyla makbul olduğunu, mezmun olmadığını fark edeceksin. Zira tezkiye-i nefis teşbih etmek gerekirse toprağa tohumu atmak gibidir. Toprak sıfat olarak sana verilen o emaneti, o ahlak gölgesinde büyütürsen, evvela o tohum çürür, kokuşmuş, çürümüş halde iken hiçbir işe yaramaz. Mücadele eder, feyizle gayba iman ve söze itibar ederek devam edersen bu sefer o tohumun topraktan fıskırdığını görürsün. Filiz verir, fide olur. Budak olur. Kabul olur. Diken olup hiçbir şekilde ağza atılmaz haldeyken koparırsan ya toprak için çürüyüp pislik olur, yani gübre olur veyahut o budaklar, dallar yanmak için odun olur. Velâkin azmeder, sebat eder, gayret edersen çiçeklenir amma o da kâfi değildir. Zamanı, zemini gelince "Ol!" emriyle tohumdaki meyve kendini gösterir. İbretle bak ki o meyvenin dahi koparılmaz zamanı vardır. Ham iken koparılmaz. Vakti saati gelince koparılır. Meyvesi alındıktan sonra da o ağaç yakılmaz. Başka bir mevsim için güzel güzel bakımı yapılır. Bu misal inşaallahu Teâlâ müşküllerini halleder.

Evlîyâ bendesi İhsan Efendi oğlum, bu mevzu inşaallah diğer mektuplarda tekrar tekrar beyân edilir. Lakin şu kadarını da söyleyelim ki; kemâl mertebelerinde yakîn haller müşahade edilirken derviş anlar ki ortada nefis de yokmuş, ruh da. Bir âlem için var olan başka bir âlemin yoğun mesabesinde olabilir. Bunlar cilve-i Rabbanî'dir. Bu dahi "**terk-i terk**" makamıdır. Bir işe kalkışmadan evvel hiç gayret etmeden salmak ve bırakmak ahlak-ı reziledir. Lakin işi mükemmelen halledip bitirdikten sonra benden bu kadar deyip kenara çekilmek, işi sahibinin takdirine bırakmak ahlak-ı hamidedir. İşte kâmillerin terk-i terk makamı bu nevidendir. Cenâb-ı Hakk bu sözlerin tesirini halk eylesin.

Gönlümün âyinesi ve murâdı güzel evladım, küçük bir mes'ele diye yazdığın mevzu'a gelince; hakikaten de küçük bir mes'ele. Tabii ki bir kitap, bir eser bitirildikten sonra, hele ki böyle sohbet halkalarında tamamlanmış bir eserle cemiyet tertip etmek pek güzeldir. Lâkin cemiyetleri ayrı ayrı yapmayınız. Yani İhya cemiyetini, **Vâsiyetnâme**'yi ve **el-Fethu'r-Rabbânî**'yi ayrı ayrı yapmanıza hâcet yok. Hatta öyle bir meclis tertip edin ki hatim cemiyeti gibi olsun. Alameratibihim (mertebelerine ve derecelerine göre büyük kişiler) dua edilsin, hatim cemiyeti gibi olsun. Hatta yemekler, şerbetler, çocuklar için şekerlemeler verilsin. Buna çok büyük ihtiyaç vardır. Hem bu eserlerin, sohbetlerin devamı için hem de birbirinizle Allah ve Resûl muhabbeti için çok güzeldir. Evvelden yapılmadı diye tereddüt etmeyiniz. Netice güzeldir. İnşâallah bu güzel adetleri ilk defa siz kâim kıldığınız için Cenab-ı Hakk'ın lütfuna, iki cihan serveri Efendimiz'in muhabbet nazarlarına ve erenlerin himmetlerine nâil olursunuz. Âcizâne tavsiyem, İmam Maverdî'nin **Edebü'd-Dünya ve'd-Dîn** eserini Âlûsî'nin tefsiriyle Pîr İsmail Hakkı Bursevî'nin **Ruhu'l Beyân**'ını dahî okuyunuz. Bir de Ahmed b. Hanbelî'nin Müsned'i bu sohbet halkasını feyiz ve bereketiyle kuşatacaktır.

Allah Teâlâ'nın selamı, rahmeti, inayeti üzerinize olsun, İhsan Efendi oğlum.

{ EY Derviş } AŞIK }

Ey derviş sakın ha! Hakk'tan başkasından bir şey bekleme. Veren O'dur. O halde veren varken başkasından isteme. Bir şeyi yapan görünen âlettir. Fakat asıl yapan ustadır. Aleti görüp de ustayı sakın unutma! Buna uyararak düşün de Allah'tan başka bir kimseye gitme. Her yere Allah ile git. "Allah'ım dilerse bu adam bana yardım eder" de. Eğer o kişi o işini yapmazsa ona darılma. Çünkü onu yaptırmayan Allah'tır.

Ey âşık, eğer Allah'ın vasfı, fiili ve şefkâtinden, iyi düşünceler çıkaramıyorsan, doğduğun günden bulunduğun ana kadar Allah'ın sana yaptığı muamelelerine bak da Allah'ı an ve Allah'ı sev.

Ey derviş, ey âşık, mahlûktan mahlûka dönme. Dönersen dolap beygiri gibi olursun. Bütün mâsivadan Allah'a göç, Allah'a dön. Çünkü bütün seyirler O'nda sona erer.

Ey âşık, kemâle ermek istiyorsan, bütün kâinat ve mahlûkattan Allah'a göç. Hatta Cennet, hûri, gılmandan dahi vazgeçip Allah'a göç. Çünkü bütün seyirler Allah'ta sona erer.

Allah Rasûlü (s.a.s) buyuruyor:

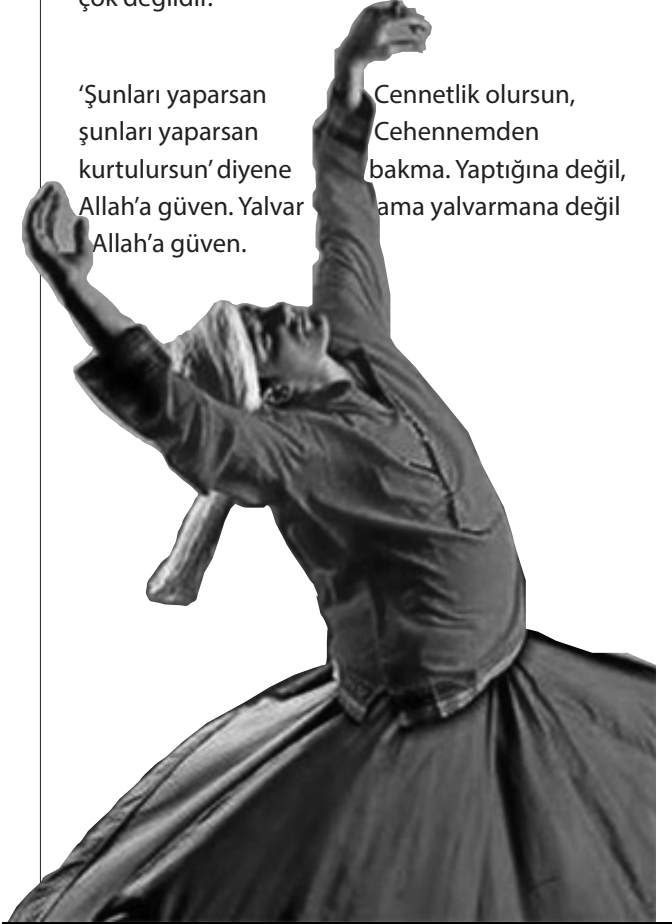
"Bir kimsenin hicreti, Allah'a ve Rasûlü'ne olursa, onun gittiği yerde Allah ve Rasûlullâh bulunur. Eğer onun hicreti dünya ve güzel kadın olursa, onun gideceği yerde dünya ve güzel kadın olur." [Buhari]

Seni yürütmeyen kimse ile (Ehl-i dünya ile) sohbet etme. Seni Hakk'a götürmeyenle konuşma. Hakk'tan bahsetmeyenden kaç. Çünkü o, seni yoldan çıkarır.

Bir zahidin kalbinden zuhur eden amel az olsa da yeterlidir. Bir dünya düşkününün ameli çok olsa bile, çok değildir.

'Şunları yaparsan
şunları yaparsan
kurtulursun' diyene
Allah'a güven. Yalvar
Allah'a güven.

Cennetlik olursun,
Cehennemden
bakma. Yaptığına değil,
ama yalvarmana değil

el-Hikemü'l-Atâiye Şerhi, s.23-26.

Namazda Huzur ve Huşuyu Yakalamak

Cenab-ı Allah (c.c) buyuruyor ki:

“Namazlarında huşu içinde olan müminler kurtuluşa ermişlerdir.” (Mü’minûn, 12)

Bilesin ki, dil âlimleri huşu kelimesini; korkmak ve çekinmek gibi kalb eylemlerinden sayar. Bazıları da sükûnet, öteye beriye bakmamak ve oynamamak gibi davranış eylemlerinden kabul eder.

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Kulun ancak akıllı tam yerinde iken kıldığı namaz, namaz yerine geçer.”

Allah (c.c) buyuruyor ki:

“Namazı beni hatırlamak için kıl!” (Tahâ, 14)

İlk görüşü savunulara göre gaflet hali zikirle, yani Allah’ı hatırdan tutma eylemi ile bağdaşmaz, bu yüzden Cenab-ı Allah:

“Sakın gafillerden olma!” (A’raf, 205) diye buyurur.

Beyhakî’nin Muhammed b. Sirin’den (r.a) rivayetine göre Muhammed b. Sirin şöyle demiştir:

“Haber aldım ki Peygamberimiz namaz kılariken gözlerini havaya kaldırdığı için bu âyet inmiştir.”

Abdurrezzak’ın (r.a) aynı konudaki rivayetinde bu âyet inince Peygamberimizin kendisine namazda huşu içinde olmasını ve gözlerini secde yerinden ayırmamasını emrettiği ilâve edilmektedir.

Hâkim ve Beyhakî’nin birlikte Ebû Hüreyre’den naklettiklerine göre; Peygamberimiz namaz kıldığı vakit gözlerini semâya dikerdi. Bunun üzerine

kendisine yukarıdaki âyet inmiş, oda hemen başını eğmişti.

Hasan’dan (r.a) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor:

“Beş vakit namaz, birinizin evin önünden akan, suyu bol bir nehir gibidir, her gün beş kere bu nehre girip yıkanırsa üzerinde kir namına bir şey kalabilir mi?” (Buhârî, Mevâkîr 6; Müslim, Mesâcid 283. Ayrıca bk. Tirmizî, Emsâl 5; Nesâî, Salât 7; İbni Mâce, İkâmet 193)

Peygamberimiz (s.a.s) demek istiyor ki, büyükleri dışında bütün günahları, geride hiç bir şey bırakmamak üzere, beş vakit namaz giderir. Elbette ki bu durum, huşu içinde ve kalb huzuru ile kılınan namaz için söz konusudur, böyle olmayan namaz da zaten sahibine reddedilir.

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Dünyanın her şeyi ile ilgisini keserek iki rekât namaz kılan kimsenin geçmiş bütün günahları affedilir.”

Yine Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor:

“Namaz kılmak, hacca gitmek, Beytullah’ı tavaf etmek ve diğer usulü belirlenen ibadetler, Allah’ı hatırdan tutmayı sağlamak için emredilmiştir. Hatırlanan hakkında -ki asıl amaç ve hedef o’dur- kalbinde saygı ve ürperme bulunmayınca böyle bir hatırlamanın (zikrin) ne kıymeti vardır?”

Yine Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Kötü ve çirkin davranışlardan sahibini alıkoyamayan namaz, kulun Allah’tan daha çok uzaklaşmasına sebep olur.”

Hız. Aişe (r. anhâ) diyor ki:

“Rasûlullâh ile karşılıklı konuşurduk. O bize bir şey der, biz de O’na karşılığında bir şey söyledik. Fakat namaz vakti girince Allah’ın azameti ile öylesine meşgul olurdu ki, sanki ne O bizi tanır ve ne de biz O’nu tanır olurduk.”

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Allah, kulun kalbi ile bedenini birlikte hazırlayarak kılmadığı namazın tarafına bakmaz.”

Allah’ın dostu Hız. İbrahim (a.s) namaza durduğu zaman kalbinin atışı duyulurdu.

Said el-Tenuhî (rahimehullah) namaz kılarken yanağından sakalına süzülen gözyaşları dinmezdi.

Peygamberimiz (s.a.s) adamın birini namazda sakalı ile oynarken gördü ve:

“Eğer bu adamın kalbi Allah korkusu taşısa azaları da taşırdı” diye buyurdu.

Anlatıldığına göre Hız. Ali (k.v) namaz vakti girince titremeye başlar, rengi atardı.

“Ne oluyor sana, ya Emiru’l-Mü’minîn!” dediklerinde;

“Göklere yere ve dağlara arz edilince ürkerek yüklenmekten çekindikleri halde benim üzerime aldığı emanetin vakti geldi” diye cevap verirdi.

Rivayete göre Ali b. Hüseyin (r.a) abdest alırken rengi sararırdı, yakınları ona:

“Abdest alırken sana niye böyle oluyor” diye sorduklarında şu cevabı verirdi:

“Kimin karşısına dikilmek istediğimi biliyor musunuz?”

İbn Abbas (r.a) der ki:

“Tefekkür hali içinde kılınan ne uzun ne kısa iki rekâtlık namaz, başıboş bir kalp ile kılınan bir gecelik namazdan daha hayırlıdır.”

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Ahir zamanda ümmetinden öyleleri gelecek ki, camilere varacak, halka kurup oturacaklar. Dillerinden dünya ve dünya sevgisi düşmeyecektir. Öyleleri ile oturup kalkmayın, Allah’ın onlara hiç bir haceti yoktur.”

Hasan el-Basrî’den (r.a) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.s) bir gün:

“Size insanlar arasında en çirkin hırsız kimdir, haber vereyim mi” diye buyurdu. Orada bulunanlar:

“Kimdir ya Rasûlallâh?” diye sordular. Peygamberimiz:

“Namazından çalandır” diye cevap verdi. Oradakiler:

“Namazından çalması nasıl olur” diye sordular. Peygamberimiz:

“Namazın rükûunu ve secdesini eksik eksik yaparak” cevabını verdi.

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Kıyamet günü kul, ilk önce namazdan hesaba çekilecektir. Namazdan yana bir eksigi çıkmadığı takdirde hesaplaşması kolay geçer. Fakat eğer namazdan yana bir eksigi çıkarsa ulu Allah meleklerine: ‘Bu kulunun nafile ibadetleri varsa ondan borca kalmış farzları yerine koyun’ diye buyurur.”

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Bir kula verilebilecek en hayırlı hediye iki rekâtlık namaz kılsın diye kendisine izin vermektir.”

Namaza duracağı zaman Hız. Ömer’in (r.a) böğürleri titrer ve dişleri takırdardı. Bu halin sebebi kendisine sorulunca:

“Emaneti yerine getirmenin ve farz borcunu ödemenin vakti geldi. Bilmem ki, onu nasıl yerine getireceğim?”

Half b. Eyyüb (k.s) bir gün namazda iken bir yerinden arı sokar. Sokulan yer kanar, fakat Half hiç bir şey duymaz. Bu sırada İbn Said çıkagelir. Half’e üzerinden kan geldiğini bildirir de o da elbisesini yıkar. Ona sorarlar:

“Nasıl oluyor, arı seni sokuyor, vücudunu kanatıyor da sen hiç bir şey duymuyorsun?” O da şu cevabı verir:

“Melikü’l-Cebbar olan Allah’ın huzurunda duran, başında Azrail dikilen, solunda cehennem ve ayaklarının altında sırat köprüsü bulunan kimse böyle bir şeyi nasıl duyabilir?”

Amr b. Zerr’in (rahimehullahu) eli kanser olmuştu. Doktorlar:

“Elini mutlaka kesmemiz gerekiyor” dediler. O da:

“Öyle ise kesin” dedi. Doktorlar:

“Seni ipler ile bağlamadan kesemeyiz” dediler. Bunun üzerine:

“Beni bağlamanızı istemiyorum, namaza durduğum zaman kesiniz.” dedi. Nitekim namaza durunca elini kestiler, o ise hiç bir şey duymadı bile.

“Dünyanın her şeyi ile ilgisini keserek iki rekâtlık namaz kılan kimsenin geçmiş bütün günahları affedilir.”

İmam Gazali, Kalplerin Keşfi

İSLÂM Medeniyetinde VAKIF

Maddî bir karşılık beklemeden başkalarına yardım etmek gibi ulvî bir düşüncenin mahsulü olan vakıf, İslam toplumunda yüzyıllardır derin tesirler icra etmiş *dinî ve hukukî* bir müessesedir.

"İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı, Allah yolunda harcanan, vakfın en hayırlısı da insanların en çok duydukları ihtiyacı karşılayandır" prensibi üzere kurulmuştur.

Vakıf: "Bir mülkün menfaatini halka tahsis edip, aynı -Allah Teâlâ'nın mülkü hükmünde olarak- temlik ve temellükten müebbeden men etmektir."

"Malımı vakfettim, hapsettim, tasadduk ettim" veya "sadaka-i müebbede ile sadaka ettim" gibi vakfa işaret

Şaban Keseci

eden sözler, vakfın rüknünden sayılır.

Ahmed b. Hanbel: "İslâm'da vakıf şeklinde yapılan ilk sadaka Ömer'in sadakasıdır." der.

Hz. Ömer, Hayber'deki *Semğ hurmalığı* hakkında üç gün üst üste gördüğü rüya üzerine:

"Ya Rasulallah! Nazarımda çok kıymetli olan bir hurma bahçesi var. Bu hususta ne buyursanız öyle yapacağım." demesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.s):

"Bu hurmalığın aslını vakfet. Artık o satılmaz, hibe edilmez ve vâris olunmaz, yalnız onun mahsulü infak edilir, yedirilir."

Bunun üzerine Hz. Ömer bu mülkünü vakfetti. *Mücahitler*, esaretten kurtulmak isteyen *köleler*, *misafirler*, *yolcular* vb. bundan istifade ettiler.

Şifahi olarak vakfedilen bu hurmalık için, Hz. Ömer hilafeti döneminde *Muaykib'a* vakfiye yazdırmıştır. *Şahit* ise Abdullah b. Erkam'dır. Hz. *Hafsa* vakfın *mütevellisidir*.

"Bismillahirrahmanirrahim: Bu, Allah'ın kulu mü'minlerin emri Ömer'in vasiyetidir. Eğer ona (Ömer'e) bir şey olursa Semğ, Sırma İbnu'l-Ekva arazisi ve orada(ki işleri yürütmek üzere) bulunan

köle, Hayber 'de bulunan yüz hisse ve orada bulunan köle, Vadi(l-Kura)'da Muhammed'in (a.s) bana taam olarak verdiği yüz (vesk)ın idaresi, yaşadığı müddetçe Hafsa 'ya aittir. Sonra onun idaresi Hafsa 'nın ailesinden re 'y sahibi birine aittir. O şartla ki bu emval satılmaz, satın alınmaz. (Mütevelli, ihtiyaçtan artan mahsulü) dilenci, muhtaç ve akrabalarından münasip gördüklerine infak eder. (Mütevellinin) bundan yemesinde, yedirmesinde veya o paradan köle satın almasında bir mahzur yoktur." [Ebu Davud, Vesâyâ/13]

Emeviler döneminde vakıflar, "vâkîf" tarafından tayin edilen mütevellilerce yönetilirlerdi. Velid b. Abdilmelik, Ümeyye Câmii için ilk kez köy ve mezarları gelir getiren birer kaynak olarak vakfetti.

Emevilerden sonra **Abbasi** Devletinde vakıflar daha bir gelişme gösterdi. Hatta vakıfların idaresi için "Vakıflar Nezâreti" kuruldu.

Büyük Selçuklu Devleti ile vakıf müessesesi bir kat daha canlandı. Selçuklu Devleti'nin, "Fâtımî Şii" hareketine karşı takip ettiği Sünni siyaset, devletin her yerinde birçok dinî müessesenin vücuda gelmesine -bilhassa birçok medrese- sebep oldu.

XI ve XII. asırlarda, bir sosyal kuruluş mahiyetini alan tekke ve zaviyeler çoğalmıştır.

Büyük bir malî güce sahip olan Selçuklu sultanları, şehzadeleri ve devlet adamları ile ileri gelen zenginler, vakıf kurmakta birbirleri ile âdeta yarışmışlardır.

Harizmşahlılar, Eyyubîler, Mısır-Suriye Memlukleri ile **Anadolu Selçuklu** devleti hükümdar ve mensupları malî güçleri nispetinde vakıflar kurmuşlar, pek çok hayır müesseseleri bu yolla ihya edilmiştir.

Moğol prenslerinin İslâmiyet'i kabullerinden sonra vakıfların inkişafında hizmet ettikleri görülür. Nitekim Gazân Han; Tebriz'de kendisi için bir türbe, mescid, Şafîî ve Hanefî medreseleri, Hankâh, Dâru's-siyâde, Rasathane, Dâru'ş-şifa, Kütüphaneye ve kanunları havi defterlerin muhafazasına mahsus beytu'l-kanun-, beytu'l-mütevelli, havuzhane, çeşme ve hamam gibi ilmi, içtimaî tesisat (külliye) yapmış ve bunların muhafazası için zengin vakıflar tesis etmişti.

Vakıf müessesesi, **Osmanlılar döneminde** İslâm dünyasının dört bir yanına yayılmıştır. Mescid, türbe, ribat, tekke, medrese, mektep, köprü, sulama kanalı, hastane, kervansaray, imâret, kütüphane, hamam vb. gibi birçok müessese hep vakıflar sayesinde vücuda getirilmiştir.

Memlûkler zamanında Mısır topraklarının 2/7'ni vakıf toprakları teşkil ediyorken, XVI. yy'da Osmanlı topraklarının 1/5'i vakıftı. Osmanlılar dönemindeki ilk vakıf Orhan Gazi tarafından ihdas olunmuştur. Onun 1324 Mart başı itibarıyla azatlı kölelerinden Tavaşi Şerafeddin'e, Mekece'de vakf ettiği hankâhın (eskiden gezginlerin ve yoksul yolcuların barındıkları, misafirhane niteliğindeki tekke) tevliyetini verdiği dair vakfiye ile vakfın şartlarını gösteren Farsça yazılmış tuğralı belgesi elimizde

bulunmaktadır.

Keza o, İznik'te ilk Osmanlı medresesini kurarken, onun idaresi için yeterince gelir getirecek gayri menkul vakfetti.

Adapazarı'nda halen "Orhan Bey Câmii", Kandıra'da "Orhan Câmii" adıyla anılan câmiler ile yine Adapazarı'nda medrese, Bursa'da bir câmi, zâviye, misafirhane ve imâret inşa ederek bunlara vakıflar tahsis etti. O, bu hayır eserlerinin görevlileri olan müderris, imam, hafız, nakîb (Tekkelerde, şeyh vekili unvanını taşıyan kimseler), tabbâh (ahçı), hâdim (hizmetçi, hizmet eden) ve bevvab (kapıcı) gibi kimseleri de tayin etti.

Osmanlı Padişahları, sultanları, vezirleri, emirleri ve zengin halk pek çok vakıf kurmuştur.

N i ğ b o l u ' d a n muzaffer olarak Bursa'ya dönen Yıldırım, burada bir dâruhayr, bir hastahane, bir Ebu İshâkhâne (tekke), iki medrese ve bir câmi yaptırdı ve bu müesseselerin

Vakıf: "Bir mülkün menfaatini halka tahsis edip, aynı -Allah Teâlâ'nın mülkü hükümünde olarak- temlik ve temellükten müebbeden men etmektir."

ihtiyacını karşılayan vakıflar kurdu. Bunlara şeyh, tabib, imam, müezzin ve müderris dikip akçalarını tayin ettirdi. Nitekim dâru'l-hayrın evkafından olmak üzere aş ve yemekten başka, her yıl bilginlere, yerli ve yabancı yoksullara 600 müdd buğday verilmek, her gün konuğa ve yerliye et ile birlikte 300 çanak aş erıştırilmek üzere vakıflarını tayin buyurdu.

Fâtih, fetihten sonra hissesine düşen emlakten hiç birini almayarak tamamını vakfetti. O, bu harap şehri, devletin merkezi olmaya yaraşır bir hâle getirirken bu vakıflardan epey istifade etmiştir. Vasiyetinde şöyle geçer:

"Ben ki İstanbul fatihi abd-i aciz Fatih Sultan Mehmed bizatihi alın terimle kazanmış olduğum akçelerimle satın aldığım İstanbul'un Taşlık mevkiinde kâin ve malumu'l-hudud olan 136 bab dükkânımı aşağıdaki şartlar muvacehesinde vakfı sahîh eylerim.

Şöyleki: Bu gayr-ı menkulatımdan elde olunacak nemalarla İstanbul'un her sokağına ikişer kişi tayin eyledim... Ayrıca 10 cerrah, 10 tabip ve 3 de yara sarıcı tayin ve nasb eyledim. Bunlar ki ayın belli günlerinde İstanbul'a çıkalar, bila istisna her kapıyı vuralar ve o evde hasta olup olmadığını soralar; var ise şifası şifayap olalar. Değilse kendilerinden hiçbir karşılık beklemeksizin Darülaceze'ye kaldıralar, orada salah bulduralar.

... Ayrıca külliyeimde bina ve inşa eylediğim imarethanede şehit ve şühedanın kavimleri ve medine-i İstanbul fukarası yemek yiyeler. Ancak yemek yemeye veya almaya bizatihi kendüleri gelemeyenlerin yemekleri güneşin loş bir karanlığında ve kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde evlerine götürüle..."

Fatih Sultan Mehmet Han'ın Vasiyetinden...

Vakfın kuruluş gayesini, hizmet şartlarını ve alanlarını ele alan metinlere "vakfiye" ismi verilir. Vakfiyelerin giriş kısmında infak, hayır ve hasenat ile ilgili ayet, hadis ve güzel sözler, hitamında ise vakıf duası ve bedduası yer alır.

Vakıf Duası

"Her kimse ki; Vakıflarımın bekasına özen ve gelirlerinin artırılmasına itina gösterirse, bağışlayıcı olan Allahu Teâlâ'nın huzurunda ameli güzel ve makbul olup, mükâfâtı sayılamayacak kadar çok olsun, dünya üzüntülerinden korunsun ve muhafaza edilsin..."

Kanuni Sultan Süleyman Vakfiyesinden... Hicri 950 - Miladi 1543

Vakıf Bedduası

"Allah'a ve Ahiret gününe inanan, güzel ve temiz olan Hz. Peygamberi tasdik eden, Sultan, Emir, vezir, küçük veya büyük herhangi bir kimseye, bu vakfı değiştirmek, bozmak, nakletmek, eksiltmek, başka bir hale getirmek, iptal etmek, işlemeze hale getirmek, ihmal etmek ve tebdil etmek helal olmaz. Kim onun şartlarından herhangi bir şeyi veya kaidelerinden herhangi bir kaideyi bozuk bir yorum ve geçersiz bir yöntemle değiştirir, iptal eder ve değiştirilmesi için uğraşır, fesh edilmesine veya başka bir hale dönüştürülmesine kastederse, haramı üstlenmiş, günaha girmiş ve masiyetleri irtikâp etmiş olur. Böylece günahkârlar alınlarından tutularak cezalandırıldıkları gün Allah onların hesabını görsün. Mâlik onların isteklisi, zebaniler denetçisi ve cehennem nasibi olsun. Zira Allah'ın hesabı hızlıdır. Kim bunu işittikten sonra, onu değiştirirse onun günahı, değiştirenler üzerindedir. Kuşkusuz O, iyilik edenlerin ecrini zayi etmez..."

Kanuni Sultan Süleyman Vakfiyesinden...

TAİF

Duası

İnsanlığın İftihar Tablosu
(aleyhi ekmelüttehâya) bilhassa

Mekke döneminde çok büyük musibetlerle karşı karşıya kalmıştır; kavmi tarafından yalanlanmış, işkencelere maruz bırakılmış, ölümlle tehdit edilmiş ve hatta kendisine komplolar kurulmuştur. Diğer taraftan, kendisinin, ailesinin güzide fertlerinin ve Ashâb-ı Kirâm'ın esaretten işkenceye, hastalıktan ölüme kadar pek çok imtihanına şahit olmuştur.

Fakat Rasûl-i Ekrem Efendimiz, hiçbir zaman kaderi tenkit manasına gelebilecek bir şikâyetle bulunmamış; belki çok incindiği anlarda Mevlâ-yı Müteâl'e halini arz ederek O'nun rahmetine sığınmıştır.

Ezcümle; bir ümitle gittiği Tâif'ten taşlanarak kovulunca, o müsamahasız atmosferden sıyrılıp bir ağacın altına iltica eder etmez, vücudundan akan kana, yarılan başına ve yaralanan ayaklarına aldırmadan Cenâb-ı Hakk'a el açarak söylediği sözler hem pek hazîn hem de kulluk âdâbı adına çok ibret-âmizdir:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي
وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ، يَا أَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ أَنْتَ رَبُّ الْمُسْتَضْعِفِينَ
وَأَنْتَ رَبِّي إِلَى مَنْ تَكَلِّمُنِي؟ إِلَى بَعِيدٍ
يَتَجَهَّمُنِي أَمْ إِلَى عَدُوِّ مَلَكَّتَهُ أَمْرِي. إِنَّ
لَمْ يَكُنْ بِكَ غَضَبٌ عَلَيَّ فَلَا أَبَالِي،
وَلَكِنْ عَافِيَتُكَ هِيَ أَوْسَعُ لِي. أَعُوذُ
بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ
وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مِنْ
أَنْ تُنْزِلَ بِي غَضَبَكَ أَوْ يُجِلَّ عَلَيَّ
سَخَطُكَ. لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى وَلَا
حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ

"Allahım, güçsüzlüğümü, zaafımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikayet ediyorum.

Ya Erhamerrahimîn! Sen hor ve hakir görülen

biçarelerin Rabbisin; benim de Rabbimsin. Beni kime bırakıyorsun?

Kötü sözlü, kötü yüzlü, uzak kimselere mi; yoksa işime müdahil düşmana mı?

Eğer bana karşı gazabın yoksa Sen benden razıysan, çektiğim belâ ve mihnetlere hiç aldırmam.

Üzerime çöken bu musibet ve eziyet, şayet Senin gazabından ileri gelmiyorsa, buna gönülden tahammül ederim.

Ancak afiyetin arzu edilecek şekilde daha ferah-feza ve daha geniştir.

İlâhî,

gazabına
giriftâr
yahud

hoşnutsuzluğuna düçar
olmaktan,

Senin o zulmetleri parıl parıl
parlatan dünya ve
ahiret işlerinin medâr-ı
salâhı

Nûr-u Vechine
sığınırım;

Sen razı olasıya
kadar affını
muntazırım!

İlâhî, bütün havl
ve kuvvet
sadece
Sen'dedir."

Seyyidü'l

İmam GAZALÎ

İSTİĞFÂR

İstiğfârın en faziletlisinin şu dua olduğu rivayet edilmiştir:

"Ey Allah'ım! Sen benim rabbimsin. Ben ise kulunum. Sen beni yarattın. Ben ise gücüm yettiği kadar senin ahdinde ve va'dinde bulunuyorum. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınıyorum. Benim üzerimdeki nimetlerini ikrar ve itirâf ediyorum ve aynı zamanda nefsimin üzerine günâhımı ikrar ediyorum. Muhakkak ben

nefsime zulmettim. Günâhımı itiraf ettim. O hâlde daha önce yaptığım ve gelecekte yapacağım günahlarımı bana bağışla. Çünkü bütün günahları bağışlayacak olan ancak sensin. Senden başka hiç kimsenin buna gücü ve kuvveti yetmez." [Buharî, Şeddad b. Evs'den]

Ashab'ın ve Âlimlerin Sözleri

Hâlid b. Mi'dan şöyle der; Allah Teâlâ (c.c) şöyle buyurmaktadır:

"Benim nezdimde kullarımın en sevimlisi, benim için birbirini sevenler, kalpleri mescidlerle ilgilenen ve seher vaktinde istiğfâr edenlerdir. İşte bunlar o kimselerdir ki, ben yeryüzündeki insanları herhangi bir ceza ile cezalandırmak istediğim zaman onları hatırlar, onların yüzü suyu hürmetine o cezadan vazgeçer ve yeryüzündeki insanlardan o cezayı uzaklaştırırım."

Katâde şöyle demiştir:

"Kur'an sizi hastalıklara ve o hastalıkların tedâvisine muttalî kılar. Hastalıklarınız ise günahlarınızdır. Onların tedavileri ise istiğfârdır."

Hz. Ali (r.a) şöyle demiştir:

"Beraberinde kurtuluş çaresi olduğu halde helâk olan bir kimsenin durumuna hayret ediyorum!"

Bu esnada Hz. Ali'ye:

"Nedir bu kurtuluş çaresi?" diye

sorulunca, şöyle dedi:

“İstiğfar...”

Yine Hz. Ali şöyle demiştir:

“Allah Teâlâ herhangi bir kuluna istiğfarı ilhâm etmiş ise, onu azaba uğratmamayı dilemiştir.”

Fudayl şöyle demiştir:

“Kul ‘Estağfirullah’ demesi, ‘Beni günahlarımın sapmalarından koru’ anlamına gelir.”

Âlimlerden biri şöyle demiştir:

“Kul, günah ile nimet arasında bocalamaktadır. Onların ikisini de ancak Allah’a hamd ve günâhından istiğfar etmesi islâh edebilir.”

Rebî b. Hayseme şöyle demiştir:

“Sakin hiçbiriniz ‘Ben Allah’tan günâhımın affını diler, ona dönüş yaparım’ demesin. Eğer dediğini yapmazsa, günah ile yalanı bir arada yapmış olur. Fakat şöyle diyebilirsiniz: ‘Ey Allahım! Beni affet, tevbemi kabul et!’

Fudayl b. İyaz şöyle demiştir:

“Günahı terk etmeksizin yapılan tevbe yalancılardan tevbesidir.”

Rabiatü'l-Adeviye şöyle demiştir:

“Bizim istiğfârımız bile birçok istiğfâra muhtaçtır.”

Hukemâdan biri şöyle demiştir:

“Kim gûnahtan pişmanlık duymadan istiğfâr ederse, bilmeyerek Allah ile alay etmiş demektir.”

Bir bedevinin Kâbe'nin perdesine yapışarak şöyle dediği nakledilir:

“Ey Allahım! Günah üzerinde ısrar ederek yapmış olduğum istiğfâr muhakkak kötülüktür.

Senin affının genişliğini bildiğim halde senden bağışlanmamı dilemeyi terk etmem de âcizliktir. Acaba benden zengin olduğun halde, daha ne zamana kadar nimetler vermek suretiyle kendini bana sevdireceksin? Ben sana muhtaç olduğum halde daha ne zamana kadar günahlarla kendimi sana buğzettireceğim? Ey va'dettiği zaman va'dini derhal yerine getiren Allah! Ey kulunu tehdit ettiği zaman affeden Allah! Ben büyük cürmümü senin büyük affına dâhil eder ve sana sığınırım. Ey rahmet edenlerin en rahmet edicisi Allah...”

Ebu Abdullah el-Verrak şöyle demiştir:

“Eğer günahların yağmur taneleri ve deniz köpükleri kadar olsa bile, sen şu dua ile ihlâslı bir şekilde rabbini çağırdığın zaman o günahların tümü silinir:

Ey Allahım! Her günah(ım) için senin affını talep ediyorum. Öyle günah ki, ondan sana dönüş yapmış, sonra ikinci bir defa onu yapmaya yeltenmişimdir. Sana nefsimden va'dettiğim ve yerine getirmediğim her hareketimden ötürü senin affını isterim, Zât-ı ulûhiyyetini irâde edip de sonra başkasının karışmış olduğu her amelimden sana sığınır ve senin affını talep ederim ve yine bana ihsân ettiğin nimetleri kötüye kullanıp onunla sana isyân ettim, ondan da beni affetmeni talep ederim. Ey gaybı ve şehâdeti (hâzırı ve geleceği) bilen Allah! Gündüzün ışığında, gecenin karanlığında, cemaat içinde, تنها yerlerde, gizlide, açıkta, işlemiş olduğum günahların tümünden dönüp hepsini silecek olan affını talep ediyorum, Yâ Halîm!”

Denildiğine göre bu istiğfâr Hz. Âdem'in veya Hızır'ın istiğfârıdır.

SORU – CEVAP

SORU: Namaz kılan bir kimsenin namazı bitmeden bir sonraki vaktin ezanı okunmaya başlasa, kıldığı namaz geçerli olur mu?

CEVAP: Cevabımıza şu hadisi şerif ile başlayalım; **“Namazın bir rekatına yetişen, hepsine yetişmiş olur.”** [Buhari-Müslim]

Aksi bazı görüşler olsa da Hanefilerdeki genel görüşe göre sabah namazı hariç diğer tüm vakitlerde; bir rekatı kılınmış olmakla beraber başlanılmış bir namaz kılınırken takip eden yeni vakit girse o namaz **tamamlanır ve sahihtir**. Bir rekat, rükûu ve secdesi ile bir rekat demektir. En azından secdenin birisi yapılmış olmalıdır.

Sabah namazında ise yeni vaktin girmesi değil güneşin doğması durumu vardır. Bu vakitte namaz kılınmadığı için başlanılmış sabah namazı tamamlanamaz, demektir. Diğer vakitlerde ise böyle bir durum olmadığından namaz tamamlanır.

Esas olan ezanın okunmaya başlaması değil, vaktin girmesidir. Ezan okunmaya biraz geç de başlanmış olabilir. Bu durum da dikkate alınmalıdır.

SORU: Namaza başlamak için okunan ezanın bitmesini beklemek şart mıdır?

CEVAP: Acil bir durumu olan kardeşlerimiz vakit girdiğinde ezanın okunmasını beklemeden namazlarını kılabilirler. Şu şekilde olursa daha iyi olur: Bir ezan sesi işittiklerinde veya vaktin girdiğinden emin olduklarında kuvvetli bir sünnet olan ezanı kendileri hızlıca okurlar, arkasından ezan duasını yaparlar ve namazlarını öylece kılmaya başlarlar.

Bu durum farz namazı kılacaklar için bir tarif olabilir. Önce sünnet namazı kılacaklarsa ezanı dinlemek ve ona icabet etmek de bir sünnettir. Bir

sünnet yapayım derken başka bir sünneti ihmal etmiş olmayalım.

SORU: Oruçlu iken yıkanmak veya ağız su ile çalkalamakta bir sakınca var mıdır?

CEVAP: Oruçlu kimse için aslanan suyun tabii yollardan vücuda girmemesidir. Özellikle sıcak mevsimlerde oruçlu kişide serinlemeye ihtiyaç hâsıl olur. Elini-yüzünü yıkar, ağızını-burnunu su ile çalkalar, başını sık sık yıkar, hatta yıkanabilir. Bunda bir sakınca yoktur.

İmam-ı Âzam suyun boğazda kaçma riskini de gözeterek bu durum için **“mekruhtur”** demişse de fetva İmam-ı Ebû Yusuf’a göredir ve **“caizdir”**, demiştir.

Bir Hadis-i Şerif ile konuyu açalım inşallah:

Bir gün Hz. Ömer (r.a), Peygamber Efendimizin (s.a) yanına gelerek, şöyle der:

“Bugün büyük bir iş yaptım. Oruçlu olduğum halde (hanımımı) öptüm.” Efendimiz de (s.a.s):

“Oruçlu iken su ile ağızını çalkalamak hakkında ne dersin” der. Hz. Ömer:

“Öyle yapmakta bir sakınca yoktur” der. Bunun üzerine Efendimiz:

“O halde öpmek neden sakıncalı olsun ki!” buyururlar. [Ebû Davud, Savm/33-35]

Fetva sahibi İmam-ı Ebû Yusuf’a göre anılan durumların hiçbiri mekruh değildir. Fetvası birçok sahih hadise dayanmaktadır.

Sıkıntı giderici bu gibi uygulamalar ibadetlerimizi yerine getirmemizde biz mü'minlere yardımcı olmakta ve üzerimizdeki meşakkati de ortadan kaldırmaktadır.

“... Allah (cc) size sıkıntı vermek istemez.” [Maide Sûresi, 6]

Mehmet Emin SÖĞÜT